

Vsi proti podražitvam

Z dogovorom o izvajanju politike cen v letošnjem letu so predstavniki izvršnih svetov republik in pokrajin zveznega izvršnega sveta in skupnosti za cene v ponedeljek podpisali ta pomemben dokument, ki predvideva rast v letošnjem letu za 32 odstotkov, kar pomeni, da bodo letos cene rasle počasneje kot lani. Že sedaj pa se moramo zavedati, da bomo uspeli brzdati cene, če se bomo vsi zares držali določil pravkar podpisanega dogovora. To pa zagotovo ne bo lahko.

Dogovor natančno določa selektivno izvajanje nadomestil, ki naj bi zagotovila, da višje proizvodne cene ne bodo potegnile za seboj tudi podražitev v prodaji na drobno. To določilo, kot so menili, naj velja posebej še za jedilno olje, moko, meso, sladkor in mleko, skratka za osnovna živila, za katera naj bi nadomestila veljala do konca septembra.

Dogovor o politiki cen v letošnjem letu tudi predvideva, da morajo vse, torej tudi tiste organizacije združenega dela, ki so sicer oblikovale cene svojih izdelkov v skladu s tržnimi pogoji, kar pomeni, da so v zadnjih treh mesecih

preteklega leta »zakonito« zvišale cene, poskrbeti, da bo ta rast v letošnjem letu bistveno počasnejša.

Nedvomno bo na oblikovanje cen in izvajanje ter uresničevanje letošnje politike cen vplivala tudi opredelitev, da je treba pri spreminjanju cen izdelkov, posebno tistih, ki se ponajbolj visoko davčno stopnjo, ugotoviti, če je in za koliko je mogoče davčno stopnjo znižati, s čimer bi v veliki meri vplivali na strmo rast maloprodajnih cen in življenjskih stroškov.

Dogovor o letošnji politiki cen se je ognil administrativnemu predpisovanju cen. In prav zdaj je pred našo gospodarsko politiko dokaj zahtevna naloga, saj mora zagotoviti vse tiste pogoje, ki spodbujajo k boljši proizvodnji, racionalnosti in donosnosti.

Dogovor je torej podpisan. Izrečenih je bilo veliko lepih besed. Čaka nas najtežje – kako uresničiti dogovorjeno, kako priti po najkrajši poti od črk in besed k dejanjem.

-tu-

V Bohinjski Bistrici je bilo od 4. do 7. marca 1981 peto prvenstvo Ljubljanskega armadnega območja v smučanju. Vojaki in starešine iz enajstih garnizij so v zimskih pogojih praktično pokazali svoje smučarsko znanje in strelske veščine. Pa ne samo to, »štirje sončni bohinjski dnevi« pod Koblo so bili dnevi tesnega medsebojnega sodelovanja s prebivalci radovljiske občine, z delovnimi kolektivi, z mladino, prikaz kulturnega sodelovanja med vojaki in mladino, dnevi medsebojnega spoznavanja z mladino iz vseh republik in pokrajin, dnevi viteških borbenih športnih tekmovanj in širjenja bratstva in enotnosti med mladino iz cele Jugoslavije. Z eno besedo, vsem udeležencem bodo ti dnevi ostali v nepozabnem spominu. Več o tem na 10. strani.

Foto: S. Krševan
S. Busič

Mestni prevoz in borci upokojenci

S prvim marcem se je spremenil režim mesečnih vozovnic mestnega prometa upokojencev v Ljubljani. Nič nimam proti odloku, da so upravičeni do vozovnic v mestnem prometu le moški nad 65 in ženske nad 60 let starosti. S tem odlokom so prizadeti borci upokojenci, ki niso še presegli 60. leta starosti. Ne smemo pozabiti na ljudi, ki so sodelovali v narodnoosvobodilnem boju. Menim, da ne bi bilo napak, če bi pomislili na te ljudi in nudili olajšave v prevozu po mestu borcev, vsaj tistim, ki so presegli 60 leto starosti.

DOMINIK

Predlogi

Kaj pogrešam v vašem listu? Pogrešam razne doživljaje borcev, anekdote, ki jih je bilo v naših enotah vedno veliko: Tu in tam kakšno malenkost zasledim v rubriki »za mladino«, vendar je to zelo skromno, kratko in celo dvomim, da pride to čtivo tudi do mladih, kajti mi smo stari, sinovi in hčere odrasli, redko kje pa so vnuki in vnučke pri starših. Avtorji knjig zgodovine brigad pa se pri pisanju ne morejo spuščati v razne podrobnosti, niti ne morejo priti do slehernega borca, ki bi lahko dal ta ali oni podatek o dogodku, pa če bi tudi sodil v zgodovino. Tudi ko zgodovinarji ali pisci iščejo pri borcih podatke, in ker stiki niso osebni, pride do pomanjkljivosti. Tako sem se odzval na pripravo knjige o »črni roki« in napisal, kar sem vedel o Marnu-Črtomirju in Lavrihu, kaplana v Dobrem polju, saj je bil Lavrih na mojem terenu, Marn-Črtomir pa moj komandant bataljona. Ker nisem vedel, da bo knjiga obravnavala tudi plavogardiste, in to nekatere tudi poimensko, mi je ostala doma neobjavljena fotografija Bogdana Zaplotnika, ki bi knjigo gotovo še popestrila.

Priznati moramo, da se danes življenjske razmere slabšajo in se bodo še poslabšale. To čutimo še bolj, ker smo že preveč razvajeni, vendar vse bomo lažje prenesli tisti, ki smo slabo življenje že živeli, posebno pa tisti, ki smo se odrekli med NOB tistemu, kar smo imeli in se podali v gozdove v enem samem prepričanju, da moramo zmagati, če hočemo živeti v svobodi. Zato bi bilo potrebno zbrati vse več tega čtiva posameznikov. Menim, da je vsaj po svoje kaj doživel, ne samo v bojih, tudi pri počitku, hrani itd. Menim tudi, da bi bilo lahko več opisanih dogodkov brez podpisa avtorjev ali samo s kraticami.

SREČKO GRAŠIČ
Radeče

Proslava jubilejev primorskega ljudstva naj bo leta 1983 na Okroglici

Primorci bomo leta 1983 jeseni imeli zelo velik praznik, ki pomeni za vsakega izmed nas, posebno Primorcev, veliko prelomnico v vsej zgodovini našega ljudstva. Predvsem bo tu obletnica, ko so pred 40 leti ustanovili naš slavn 9. korpus, obletnica goriške fronte, obletnica, ko je bilo na 2. zasedanju AVNOJ v Jajcu sprejeto, da se vsa Primorska zemlja spet združi z matično domovino Jugoslavijo, in ne nazadnje 30. obletnica, ko je

na Okroglici 6. septembra 1953 spregovoril Primorcem naš nepozabni in ljubljeni tovariš Tito.

Zato predlagam, da bi vse te velike zgodovinske dni združili v eno samo veličastno proslavo, ki naj bo jeseni 1983 in naj ima vsedrjavni pomen.

Zakaj ravno na Okroglici?

1. Okroglica je nekako sredi Primorske. 2. Lepa lega. 3. Bližina železniške postaje – postajališče Okroglica in železniška postaja Volčja Draga, kamor bi posebni vlaki pripeljali ljudi in 4. Mesto, kjer je tovariš Tito govoril pred 30 leti nam Primorcem o pravični ureditvi tržaškega vprašanja. Slavnostni oder bi moral biti natanko na istem mestu, kjer je govoril Tito. Predlagam, da poleg tega odra na ta veliki dan odkrijejo bronasto ploščo v spomin, ko je Tito govoril primorskemu ljudstvu. To naj bo posvetilo našim bodočim rodovom, zanamcem...

Zazeleno bi bilo, da bi na tej proslavi ljudje lahko kupili fotografije, na katerih je Tito med govorom, fotografiran s hrbtni strani, tako da se vidi morje ljudi. Lepo bi bilo, če bi bila fotografija v barvah, tako da bi bilo še bolj živo in da bi po naših domovih imeli lep spomin na našega velikega voditelja, humanista, človeka, ki je rešil nas Primorce in vse jugoslovansko ljudstvo.

Če bo proslava na Okroglici, in upam da bo, želim, da bi ob tej priložnosti izšla večja brošura ali podobno o boju primorskega ljudstva, saj smo bili celih 25 let pod italijanskim fašizmom in nismo smeli spregovoriti materine besede.

Pripomnim naj, da to ni samo moja želja, ampak tudi želja drugih ljudi, ki so mi dejali, naj napišem v njihovem imenu.

ALBIN VIDMAR
Krajna vas, 12
Dutovlje

Ali še živi?

Rada bi vedela, če še živi tovariš komandant VDV bataljona, kje je in če se še spomni dogodka iz NOB. Da bo bolj jasno, naj opišem dogodek, ki sem ga doživela z njim:

Bilo je leta 1944/45. Med NOB je bil Plešivec pod Uršljo goro zavetišče partizanov. V bližini Plešivca je domačija, po domače pri Vernarškem (ilegalno pri Staremu). Sem so prihajali terenci. Nekaj časa je bil v brunarici tudi komite. Spominjam se Slandrove Mice in Miha Marinko je hodil tod. Štirinajsta divizija je bila v Plešivcu dva dni. Tudi Koroški bataljon s komandantom Dragom je vodila pot tod mimo.

Bataljon VDV je ostal v Plešivcu dva dni. Potem so se odločili, da nadaljujejo pot v Javorje in Črno. Vendar poti niso poznali. Iskali so vodiča. Mož ni bilo in izbrali so mene. K Šimonu so prišli trije borci in me prosili za pomoč. Malo sem pomislila, potem pa sem se odločila in odšla z njimi na Plešivec. Ponoči so bili borci dobro razporejeni; peli so in igrali na harmoniko. Zjutraj so mi dali zajtrk in nato je komandant ukazal pohod. Vse poti so bile zametene s snegom. Komandant me je premeril od glave do pete in me vprašal, če si sploh upam biti vodič v tako visokih zametih snega. Pogumno sem stopila predenj in mu zagotovila, da si upam izpolniti vse naloge. Bila sem pripravljena. Zakorakali smo v sneg. Hodila sem s težavo, toda šlo je. Sneg mi je ponekod segal čez pas. Na razpotju pri Medvedovem križu je komandant določil počitek. Počivali smo kar v snegu. Komandant je opazil mojo izčrpanost. Prijahal je s konjem do mene in se ponudil, da bo šel z njim pred našo vrsto in nam tako utiral pot. Toda konj se je pogrezal globoko v sneg in ni mogel nikamor naprej. Potem je komandant določil tri borce, ki bodo hodili pred menoj in delali gaz.

Po večurni hoji smo le prišli v Javorje h Komprenju, kjer nam je gospodinja Marija pripravila kosilo. Od tam sem se lahko vrnila domov. Še prej sem legla na Mickino krušno peč, da bi se posušila, saj sem bila čisto premočena. Zaspala sem. Pozneje me je Marija zbudila in mi dejala: »Pojdi domov, da te slučajno ne najde policija pri nas.« Srečno sem se vrnila pod Uršljo goro.

TV-15 je med borci zelo razširjen. Morda pa se mi omenjeni komandant le javi. Bil je suhe postave, s čepico na glavi. Njegovega imena pa ne vem. Zelo bi me veselilo, če bi se mi oglasil na naslov:

STEFKA MELANŠEK
Razbor 4
Slovenj Gradec
62381 Podgorje

Zidanškova brigada

Odmev na Naši partizanski znaki, 6. št. TV-15

V 6. številki TV-15, 12. februarja 1981, se je v rubriko »Naši partizanski znaki« vrnila neljuba pomota. Objavljena je bila priložnostna značka, ki je v članku brez razlogov razglašena kot znak borcev 11. SNOUB Miloša Zidanška. Med borci Zidanškove brigade je povzročila ta neljuba pomota nepotrebna ugibanja, vprašanja in intervencije.

Zidanškova brigada ima svoj znak. Izdan je bil ob 35. obletnici ustanovitve brigade 8. januarja 1979. Takrat so se borci brigade sestali na kraju, kjer je bil njen prvi, ustanovitveni zbor – na Primožu na Pohorju. Vsi aktivni borci 11. SNOUB so takrat prejeli zlati znak Zidanškove brigade. Znak srebrne izvedbe pa so prejeli aktivisti in kmetje, ki so med vojno sodelovali z brigado. Srebrni znak Zidanškove brigade nosijo tudi taborniki odreda 11. SNOUB, ki nadaljujejo tradicije brigade in starešine enote JLA v Mariboru, ki nosi ime po brigadi Miloša Zidanška.

Znak 11. SNOUB Miloša Zidanška je pokončne pravokotne oblike. V njem simbolizira partizansko kolono 11 petokrakih zvezd. Na začetku simbolizirane kolone je datum ustanovitve brigade – 8. januar 1944, na koncu (v spodnjem delu) pa napis »XI. SNOUB Miloša Zidanška«.

Ta znak je sprejela in potrdila skupnost borcev 11. SNOUB na svojem zboru 8. januarja 1981, ko je sprejela svoj pravilnik. V tem pravilniku je znak Zidanškove brigade tudi »uzakonjen«.

Skupnost borcev 11. SNOUB je sprejela tudi sklep o posebni plaketi, ki jo bo podeljevala tistim mladinskim organizacijam, šolam in drugim, ki nosijo ime brigade Miloša Zidanška, in ki so pri vzgoji mladine ter razvijanju tradicij NOB dosegli zapažene rezultate. Prvo takšno plaketo je prejela enota JLA Miloša Zidanška v Mariboru 8. januarja letos. Plaketa je enaka kot značka, le da je večja (8 x 5 cm).

Značka, ki je bila objavljena v 6. številki letošnjega TV-15 in pomotoma predstavljena kot znak Zidanškove brigade, je priložnostna. Izdala jo je enota JLA iz Maribora ob 35. obletnici ustanovitve brigade.

Odbor 11. SNOUB
Miloša Zidanška

Še enkrat o Sv. Urhu malo drugače

Odmev na O Sv. Urhu malo drugače, 5. in 7. št. TV-15

Skupščina občine Ljubljana Moste-Polje je pred 4 leti sprejela program sanacije spomeniškega kompleksa Urh, imenovala gradbeni odbor in na osnovi poročil odbora redno spremljala izvajanje sanacijskih del, ki je bilo razdeljeno v tri faze. Prvo fazo sanacije sanitarij in okrepčevalnice v gospodarskem posloju ter obnovo cerkvenega zvonika je prevzelo GP Univerzal, ki smo ga na osnovi neuspešnih tehničnih pregledov zadnjič uradno obvestili o pomanjkljivostih izvedenih del 18. januarja 1981. Ker izvajalec do dogovorjenega roka, 20. marca 1980 ni odpravil pomanjkljivosti, smo predlagali postopek skladno z določili pogodbe.

Druga faza sanacije je obsegala statično sanacijo cerkve – muzeja, zamenjavo strešne kritine, silikonsko zaščito celotne fasade, notranjo elektrifikacijo in ureditev zunanje razsvetljave. Del programa je izvajalo GP Hrastnik, silikonsko zaščito Restavratorska delavnica, zunanjo in notranjo elektrifikacijo pa Elektrovd Ljubljana. Načrtovana izvedba notranje elektrifikacije je bila preložena, ker so bile odkrite freske, ki jih je Regionalni zavod za spomeniško varstvo, ocenil kot pomemben kulturni spomenik poznega baroka. Freske so bile odkrite in zaščitene in ne pomenijo ovire za nadaljevanje del. Glede na

ureditev fresk je bil spremenjen projekt in dopolnjeno gradbeno dovoljenje. Do izvedbe notranje elektrifikacije je izvajalec zagotovilčasno razsvetljavo (elektrodelavnica Snoj Edi). Notranja elektrifikacija bo urejena pred začetkom glavne sezone. Urejena je tudi zunanja elektrifikacija – svetlobna telesa od gospodarskega posloja mimo grobnice do lipe, s posebno osvetlitvijo grobnice. Pri izvedbi zunanje elektrifikacije so sodelovali tudi mladinci s prostovoljnimi delom.

Muzejsko zbirko, ki je bila ponovno začasno postavljena v cerkveno ladjo, obnavlja in na novo ureja Mestni muzej NOB v Ljubljani, notranjo opremo pa načrtuje arhitekt Kopač. Otvoritev obnovljene muzejske zbirke, dopolnjene s posebnim delom – spominu borcev Cankarjevega bataljona, padlim na Javorovici in prenešenim v grobnico, bomo ponovno odprli po dogovoru z muzejem NOB v Ljubljani ob občinskem prazniku, 27. aprila.

Skladno s prizadevanji za podružbljanje skrbi in odgovornosti za spomenike in spomeniška obeležja je izvršni svet skupščine občine skupaj z odborom podpisnikov družbenega dogovora o varstvu spomenikov in spomeniških obeležij predlagal samoupravni sporazum o vzdrževanju spomeniškega kompleksa petim organizacijam združenega dela, občinski kulturni in občinski komunalni skupnosti in krajevni skupnosti Zadvor. Odbor podpisnikov samoupravnega sporazuma redno spremlja delo in naloge in prek podpisnikov tudi zagotavlja sredstva za vzdrževanje (delo oskrbnikov ter materialne stroške). Podpisniki so v celoti zagotovili potrebna sredstva za leto 1980. Krajevna skupnost Zadvor, ki zagotavlja računovodska – finančna opravila, nas je v septembru 1980 obvestila, da je presegla dovoljeno maso sredstev za izplačilo na osnovi pogodb o delu in zato honorarjev oskrbnikom ni mogla izplačati. Odbor podpisnikov samoupravnega sporazuma je proučil vprašanje in ga poskušal urediti že v minulem letu. Vprašanje je na zadnji seji 3. februarja 1981 uredil tako, da bo opravljeno delo tudi plačano. Zato je potrebno poudariti, da izostanek plačila ni nastal iz malomarnosti ali zaradi neodgovornega obnašanja. Odbor podpisnikov je tudi obravnaval poročilo, ki ga je pripravil pisec članka ter s sklepi uredil vprašanje delovanja okrepčevalnice oziroma ponudil turističnemu društvu Zadvor, kjer opravlja dela in naloge tajnika Kastelic, uporabo prostorov za okrepčevalnico. Odgovornosti odbora ni mogoče povezovati s prodajo brezalkoholnih pijač. Turističnemu društvu Zadvor bo za delovanje okrepčevalnice v letu 1981 predlagana posebna pogodba.

Za dela in naloge vodenja skupin na Urhu je Kastelic prejel 16.400 din, o čemer se je, kot sam ugotavlja, pravočasno prepričal. Zahtevno delo kustosa v muzeju in vodenje skupin bo v celoti prevzel Mestni muzej NOB v Ljubljani.

Odbor podpisnikov samoupravnega sporazuma je za letošnje leto že sprejel program dela s finančnim načrtom, ki določa obveznosti posameznega podpisnika, sprejel poročilo o sanacijskih delih. Poročilo o zaključku sanacijskih del pa bodo obravnavali tudi vsi trije zbori skupščine občine na aprilski seji.

Predsednik Komiteja za družbene dejavnosti in podpredsednik IS
JANEZ LAH

Kdo se zanima za vojne invalide?

Tudi jaz sem postal pozoren na zapise v TV-15, zakaj se ne nosi ob državnih praznikih odlikovanj. Verjetno zato, ker je marsikateri tovariš razočaran, to občutim tudi sam. Ko sem prečital o priznavalnih, spomeničarja Srečka Grašiča iz Radeč, in mislim, da si ta verjetno ne bo pripel na prsa odlikovanja, saj je to prava miloščina, kakor pravi, in se strinjam, da jo ukinejo. Marsikaj bi vam napisal, a kaj, ko nihče ne upošteva naših težav.

Sem 90 odstotni vojni invalid iz NOV. Še nihče do danes ni vprašal, čeprav je minilo že 35 let od konca vojne, kako živim. O invalidih je bilo dosti napisanega, kako bo za nas najboljše poskrbljeno. Tudi pohorski kralj »Šarh« je dejal invalidu na položaju: »Tovariši te ne bodo pozabili. Škoda, da se lahko to prikaže samo v TV dramu.

IVAN GAŠPERŠIČ
Gregorčičeva 8/D
Ilirska Bistrica

Špansko opozorilo

Ponesrečen poskus državnega udara v Španiji 23. februarja, četudi se je hitro končal, je pustil tako v Španski kot v vsej zahodnoevropski javnosti kaj neprijeten spomin. Že prve dni po zatrtju načrtovane akcije nekaterih sil v vojski je bilo osrednje vprašanje, ali je šlo samo za nepremišljeno zaletlost nekaterih prenapetežev, ki se jim preveč toži po preteklih časih, ali pa je treba poskus udara šteti za resno in težko zadevo, ki ne more ostati brez posledic za politično stanje v Španiji, četudi je kraljev poseg preprečil, da bi akcijo speljali do konca.

Španski dogodki so svarilni zvonec, ki opozarja na nevarnost za vse ne samo za španske demokrate, je zapisal eden izmed naprednih časopisov na zahodu. Španija je tu neposredno zraven nas, v Sredozemlju in kar se tam dogaja, ne more mimo dogajanja v tem delu Evrope. Tisto, kar je izšlo iz nedavnih španskih dogodkov kot najbolj opozorilno in kot veljaven nauk za vse pa je spoznanje, kako se nekatere sile rade in prerade lotevajo orožja, da bi spremenile stanje in odnose v neki deželi.

Da španski dogodki ne morejo in tudi ne bi smeli hitro v pozabo, priča več dejstev. Prvo je to, da nikakor ne gre za dejanje peščice bolj ali manj razgretih vojaških glav pač pa za načrtno, po vsej verjetnosti že dalj časa pripravljano akcijo, ki je imela povsem jasn politični cilj – preseči dosednji petletni proces demokratizacije dežele in jo

vrniti v obdobje pred začetkom tega procesa, pa četudi ne bi tako izsiljena stvarnost nujno nosila vseh obeležij frankizma, bi pa imela vse značilnosti avtoritativnega režima.

Kot so poročali, so pozapri ali odstavili večje število vojaških funkcionarjev, pripadnike žandarmerijske enote, ki je izvedla vpad v parlament, pa so razsejali po španskih vojašnicah. Vendar gre za vprašanje, ali so zgolj ti edini udeleženci in krivci udara, ali pa jih je več, pa so ostali in bodo ostali skriti pred javnostjo. To pa pomeni, da nevarnost ponovitve državnega udara ob kakšni drugi priložnosti ni povsem izključena. To tem bolj, ker se daleč niso odpravljali tudi vsi razlogi, ki so napotili pobudnike udara k taki akciji. Po splošni sodbi bi nov poskus spremembe režima v Španiji bil nedvomno neprimerno nevarnejši. Prvič zato, ker bi se morebitni pobudniki novega udara držali izkušnje sedanjega in drugih zato, ker je težko verjetno, da bi ob novem udaru bila spet tako uspešna kraljeva akcija, da bi bila sposobna onemogočiti uspeh udara.

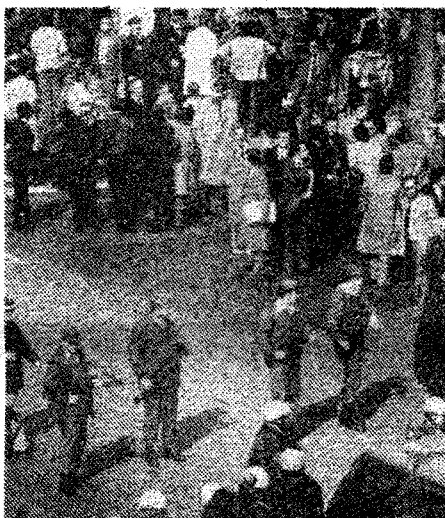
Pred celotno špansko javnost se zato postavlja kot odločilno vprašanje, kako preprečiti vnaprej, da ne bi prišlo do novih poskusov zatrtja mlade demokracije v Španiji. Predvsem s krepitvijo te demokracije same. Reakcija prebivalstva Španije po novici o zatrtju udara je dokazala, kako špansko ljudstvo v pretežni večini obsoja poskuse

obnove diktature. Vendar je nekajletna politična praksa dala kar preveč dokazov o tem, kako obstoječe demokratične sile Španije postopno izgubljajo zaupanje širokih plasti ljudstva. To so pokazale nekatere zadnje volitve, na katerih je vse večje število odsotnih volilcev. Če bi se kriza zaupanja množic v demokratične ustanove in v politične sile, ki predstavljajo po frankovsko Španijo, še bolj poglobljala, bi se s tem same po sebi večale možnosti takih posegov, kot jih je pomenil zadnji poskus državnega udara.

Prav gotovo imajo pri utrjevanju začtega procesa demokratizacije v Španiji pomembno vlogo zlasti vse napredne sile španske družbe, še posebej obe delavski stranki, socialistična in komunistična. V dosednji praksi so v odnosih med strankama bolj izstopale tiste stvari, ki ju ločujejo, kot pa tiste, ki ju združujejo v akcijsko enotnost. Za primer bi kazalo omeniti samo razbitje poprej enotne leve sindikalne organizacije na dve samostojni krili, socialistično in komunistično in podobno.

Mnoge stvari se v Španiji danes, po poskusu državnega udara, kažejo v dokaj drugačni luči kot pa so se poprej. Vsekakor pa se Španija ni povsem izognila nevarnosti za njeno demokracijo.

Drago Košmrlj

Za plitek žep le kolektivno počitnikovanje

Zima nas še ni prav za pustila, pa že razmišljamo, kaj bo z našimi poletnimi počitnicami. O tem ne razpravljajo samo pri nas, ampak – kot vse kaže – tudi drugod. Predstavniki turistične zveze Jugoslavije je te dni sporočili, da je zanimanje za letovanje v Jugoslaviji letos še večje kot lani, in da se lahko tudi tokrat nadejamo dobre turistične bere.

Povpraševanje za letovanje pri nas se je povečalo v skoraj vseh državah, odkoder prihaja k nam največ ljudi. Za sedaj so naši turistični predstavniki najbolj zadovoljni s prijavami na Nizozemskem, kjer jih je za okrog deset odstotkov več kot v enakem obdobju lani. Prodaja naših turističnih zmogljivosti se je v prvih letošnjih mesecih občutno povečala na Norveškem, v drugih skandinavskih deželah pa je podobna lanskim.

Večje zanimanje za letovanje v Jugoslaviji so doslej zabeležili v Avstriji, Švici in Veliki Britaniji, medtem ko je v Zahodni Nemčiji, odkoder prihaja k nam največ turistov, stanje podobno lanskemu. Na mednarodni turistični borzi, ki je bila te dni v Zahodnem Berlinu, je bilo sicer rečeno, da bo letošnji promet v mednarodnem turizmu manjši od lanskega, vendar – vsaj kar zadeva našo deželo – te napovedi za sedaj ne držijo. Možno pa je, da bo podražitev bencina močno vplivala na odločitve mnogih turistov, da počitnice preživijo v oddaljenejših krajih sveta, saj se bodo stroški potovanja krepko podražili. Na to nevarnost bi morali misliti tudi pri nas in poskrbeti, da bi tujim turistom to breme olajšali. To je še zlasti pomembno, kajti v našem skupnem turističnem prometu odpade kar 60 odstotkov na turiste, ki se odločajo za letovanje mimo turističnih agencij. Kakorkoli že, upanja, da bo letošnja turistična sezona boljše od lanske, je precej, čeprav bi bilo o raznih podatkih za sedaj preuranjeno govoriti. Ne bi pa pri tem smeli izpustiti izpred oči, da je vse odvisno pravzaprav od nas samih. Od tega, kako se bomo na glavno turistično sezono pripravili, kaj bomo

postorili, za odpravo raznih pomanjkljivosti, na katere tujci velikokrat opozarjajo itn.

Iz obmorskih mest prihajajo za sedaj spodbudne novice. Poročajo, da so s pripravami že začeli in da se na naval turistov pripravljajo bolj resno kot kdajkoli poprej. V hrvaškem saboru bodo menda sprejeli celo poseben program ukrepov, v katerem bodo podrobno našteje vse naloge, ki jih je treba opraviti. Pravijo, da je v tem svežnju na prvem mestu zahteva po boljši izrabi že zgrajenih turističnih zmogljivosti in podaljšanje turistične sezone.

Tokrat torej ni poudarek na gradnji novih luksuznih hotelov, čeprav si za postavljanje takih objektov nekateri še vedno vneto prizadevajo. V sosednji Hrvatski, v Črni gori in drugod bodo večino denarja, ki ga imajo letos v ta namen, usmerili v ureditev kampingov, športnih igrišč in podobno. Veliko denarja bodo namenili za obnovo zasebnih sob. Ugotovili so, da imajo 28 odstotkov vseh turističnih zmogljivosti pri zasebnikih in da tega doslej niso znali izkoristiti. Če bi bivanje v teh sobah podaljšali letos vsaj za pet dni, bi s tem nadomestili 12.500 ležišč v hotelih.

Skoraj povsod opozarjajo, da bo treba izrabiti vse možnosti, ki so na voljo, saj sicer v turizmu ne bo mogoče zagotoviti tretjine vseh predvidenih deviz. Tako so menili tudi na skupščini turistične zveze Jugoslavije, na kateri so se zavzeli zlasti za pestrejšo ponudbo in za vnovičen razmah sindikalnega turizma. Zanimivo je, da na organizirano letovanje naših delavcev v turizmu znova računajo, čeprav so nanj nekaj časa grdo gledali. Pa ne samo to: v sindikalnih domovih naj bi do leta 1975 uredili kar 45 tisoč novih postelj, kar je skoraj toliko kot v novih hotelih.

In kaj pričakujemo od letošnje turistične sezone v Sloveniji? Če bi sodili po tem, kar je bilo izrečenega na nekaj zadnjih pogovorih turističnih delavcev – nič dobrega. Slovenski turizem je še vedno razdrobljen, slabo organiziran in poslovno nepovezan. Lani je bilo v naši republiki kar 7

odstotkov manj domačih prenočitev kot leto dni poprej, tujih gostov pa je bilo 3 odstotke več.

Letos naj bi se to vendarle spremenilo. Tujcev naj bi bilo za 5 odstotkov več, domačih pa za 6. Ali bomo te načrte uresničili ali ne, pa ostaja odprto. Mnogi menijo, da je treba glavni vzrok za zaostajanje slovenskega turizma iskati v pomanjkanju kadrov. To je problem, s katerim se bomo očitno srečevali tudi v naslednjih letih, saj sta se, denimo, na blejsko gostinsko šolo vpisala samo dva osnovnošolca.

Očitno smo doslej v Sloveniji vse premalo storili za hitrejši razmah turističnega prometa. Burijo nas tudi ceni, ki so precej zasoljeni in ki bodo mnoge odvrgli do nameravanega letovanja. To pa seveda ne velja samo za cenike slovenskih hotelskih organizacij. Kako bomo letos letovali, je torej še naprej izredno pereče vprašanje, zlasti za tiste, ki ne bodo mogli globlje seči v žep.

Mnogi vidijo izhod v organiziranem letovanju, za katerega bi poskrbele delovne organizacije same. Hotelirji ob morju so v tem primeru namreč pripravljeni poleg običajnega popusta za domače goste nuditi še dodatne olajšave. Če organizacija zasede prenočitvene zmogljivosti morda za 60 in več dni, so pripravljeni cenike popraviti navzdol še za 10 do 15 odstotkov.

Na podlagi tega so že izračunali, da bi bilo treba na dan sredi sezone odšteti 330 do 400 dinarjev. V hotelih B kategorije bo julija in avgusta precej dražje, saj bo dnevni penzion veljal 600 do 800 dinarjev.

Taki aranžmaji bi se torej še kako splačali. Verjetno pa v organizacijah združenega dela s tem ne bi smeli predolgo čakati. Če bi se povpraševanje v tujini za letovanje pri nas še povečalo, bi se turistični delavci zadnji čas utegnili premisliti. To se namreč ne bi zgodilo prvič, čeprav je na dlani, da v turizmu na domačega gosta vse bolj računajo.

Darko Marin

Aktivnost organizacije ZRVS v Trbovljah

Načrtno in ustvarjalno

Po celotni dejavnosti, konkretnih programih, spremljanju skozi vse leto načrtovanih aktivnosti, prilagojenih okolju in razmeram v svojih sredinah, vgrajevanju revolucionarnih, političnih, etičnih in vojaških vrednot NOB in socialističnega samoupravnega razvoja v delovne programe ZRVS v Trbovljah že vsa leta po svojih rezultatih sodi v vrh najboljših organizacij v Sloveniji. Kako so uresničili načrtovalne naloge in kakšne so programske usmeritve in organizacija dela za letošnje leto, sva se pogovarjala z Rudijem Matkom, sekretarjem občinske konference ZRVS, dolgoletnim aktivnim družbenopolitičnim delavcem te organizacije.

»Organizirali smo predavanja za vse RVS:« o ogledu gospodarske, politične in varnostne situacije v občini s poudarkom na nalogah RVS, glede na konkretno stanje, o političnem sistemu socialističnega samoupravljanja in druga. Rezervne vojaške starešine v naši občini smo seznanili tudi z vsebino osnutkov zakona SRS o SLO in DS »kot tudi z osnutkom zakona o uvajanju usmerjenega izobraževanja« ter posegli v razprave v vseh sredinah v regiji.

S področja splošnega strokovnega vojaškega usposabljanja so bila po enotnem obveznem programu organizirana predavanja. Udeležilo se jih je 88 odstotkov vseh rezervnih vojaških starešin.

Poleg tega so RVS individualno reševali taktične naloge v različnih vlogah, na posebnih predavanjih obnovili snov iz topografije, TPE in se urili v vodenju in čitanju delovne karte, sestavi povelj in podobnem. Za vse RVS je bil »organiziran ogled ustreznih vojaško-strokovnih filmov, ki nam jih je preskrbela RK ZRVS. S področja samozaščitnega usposabljanja so bili RVS seznanjeni z varnostno-političnimi razmerami v republiki, družbeno samozaščito v krajevnih skupnostih in v združenem delu.«

Podružbljanje SLO in DS Med vsemi dejavnostmi sta ljudska obramba in družbena samozaščita posebnega pomena. To področje je, kot pravijo v Trbovljah, lani vsebovalo

Rudi Matko

kar 24 akcij in nalog. Lete so se nanašale na vključevanje in sodelovanje »ter množično udeležbo v raznih akcijah, kot so tekmovanja, taktično-orientacijski pohodi, kurirčkova pošta, proslave, odkritja spomenikov, sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami itd. Družbena dejavnost RVS je vsestranska. V akcijah ZK in SZDL in drugih družbenopolitičnih organizacij se RVS udeležuje kot člani, aktivno sodelujejo v razpravah o vseh družbeno pomembnih vprašanjih, predlagajo in dajejo pobude pri sprejemanju stališč, s prevzemanjem in izpolnjevanjem nalog uresničujejo sklepe in stališča v praksi.

ZRVS je pokrovitelj mnogih manifestacij

Ostale aktivnosti

V vodstvih in organih družbenopolitičnih organizacij, v družbenih, v samoupravnih in drugih organizacijah, v skupščinskih delegacijah in delegacijah SIS aktivno deluje 657 članov RVS, v organih in telesih SLO in DS 162 RVS. V krožkih na šolah 17 in na mladinskih akcijah 19 RVS. V akcijah, ki so jih organizirali drugi družbeni dejavniki, se je udeležilo 728 članov RVS.

kurirčkove pošte, tradicionalnega medobčinskega tekmovanja invalidov športnikov, obiskov šol v garnizije JLA, je spodbudnica in izvajalka množičnih partizanskih pohodov, mentor in tehnični izvajalec obrambnih dnevo na šolah, v razvijanju revolucionarnih tradicij (izročil) NOB, utrjevanju bratstva in enotnosti itd. »

Glede na kvalitetno opravljene naloge ter dosežene rezultate, po mnenju Rudija Matka in ocenah pristojnih dejavnikov v revirjih, se je treba zahvaliti organiziranemu timskega delu organizacije, ki jo uspešno in ustvarjalno vodi dolgoletni predsednik Vinko Ustar.

»Na področju podružbljanja SLO in DS so naši RVS prisotni povsod tam, kjer se le-ta izvaja, tako v ozdih, KS, šolah in samoupravnih organih. Sodelovanje z vsemi družbenopolitičnimi in družbenimi organizacijami in društvi«, poudarja Rudi Matko, »v realizaciji programov SLO in DS je naša stalna naloga.

Vse načrtane dejavnosti v letu 1981, ki jih je naša organizacija na začetku leta sprejela, bodo organizirane v počastitev 40. obletnice vstaje OF, priprav za 12. kongres ZKJ in odločno nadaljevali z vgrajevanjem v vsakdanjo prakso učenje in delo tovariša Tita.«

S. Nikolić

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN

Ljubljana

Konec februarja so se v domu Svobode na Vodnikovi cesti zbrali delegati štirih osnovnih organizacij KK ZRVS Komandant Stane na tretji letni delovni konferenci v svojem mandatskem obdobju. Pregledali so dosežene uspehe, ocenili pomanjkljivosti in sprejeli sklepe za nadaljnje delo.

V krajevni skupnosti Komandant Stane je v polnem teku izvajanje programa za preoblikovanje krajevne skupnosti in naloga RVS je, da aktivno in tvorno sodelujejo v vseh dejavnostih ter prispevajo svoj delež, da se preoblikovanje izvede za občane na najsprejemljivejši način. S tem v zvezi je potrebno pravočasno sprožiti akcijo za evidenciranje kandidatov za nova vodstva v organizacijah ZRVS in organe v krajevni skupnosti, je poudaril v svojem poročilu predsednik organizacije Pavel Demšar.

Na področju strokovnega usposabljanja so menili, da jih še vedno ovirajo nekatere pomanjkljivosti. Zlasti ni doseženo, da bi vsaka osnovna organizacija zagotovila lastni predavateljski kader in tudi udeležba RVS pri obveznem strokovnem pouku ni zadovoljiva. Čeprav jim je skupna prisotnost na lanskoletnih taktično-orientacijskih vajah na območju občine Šiške zagotovila tretje mesto ter povprečna prisotnost pri vseh oblikah pouka drugo mesto, je v primerjavi z letom 1979 slabša za 0,4 odstotka. Najvišja je bila v 4. osnovni organizaciji s 94,3 odstotka, najslabša pa v 1. z 68 odstotkov udeležencev. Opazne so bile ravno tako nekatere kvalitete pri izvajanju pouka kakor temeljitejše priprave predavanj in seminarjev, boljša materialna oskrba pouka, učni film je postal pripomoček za boljše dojetje in ugotovitve, da je testno preverjanje razumnejše za ocenjevanje posameznikov.

Predsednik komisije za splošno vojaško usposobljenost in idejno politično izobraževanje Stane Rakovec je razložil potek priprav in naloge za letošnje vaje. Posebno je naglasil potrebo po prizadevanju vseh za čim večjo prisotnost RVS pri organiziranih oblikah pouka in vajah.

Dosti je bilo govora o podružbljanju SLO in DS, kjer v teh strukturah deluje 21 RVS. Se nadalje si bodo prizadevali, da se v SRO pošiljajo primerni vojaški naborniki in da se šolam nudi večja pomoč pri izvajanju obrambnih dni in drugih dejavnosti na temo SLO. Na strelski in druga tekmovanja so vedno pritegnili vsaj po eno ekipo mladih. Menijo, da je nujno v naslednjem obdobju število mladih udeležencev potrojiti, za boljše sodelovanje pa občasno na seje predsedstva in odbore osnovnih organizacij vabiti tudi predstavnike ZSMS. Aktivni ZKS so po osnovnih organizacijah v preteklem obdobju delovali in reševali predvsem udeležbo pri strokovnem pouku in vaji. Podane so bile ocene, da je v ZK včlanjenih premalo RVS, čeprav je pri njih v ZK približno 48 odstotkov, kar je nad povprečjem v SRS. Se naprej si bodo prizadevali za sprejem RVS v ZK.

Dušan REBOLJ

Koper

Občinska konferenca ZRVS v Kopru je v februarju pripravila predavanja za svoje člane. Pogovorili so se o politično-varnostni in gospodarski situaciji v občini. Predavanja sta pripravila sekretar občinske konference ZK Sergej Čehovin in Samo Hladnik.

Rezervni starešine, ki so se udeležili tega predavanja, so z zanimanjem prisluhnili predavateljem, zavedajoč se odgovornosti, ki jo imajo člani ZRVS v tem času naše stabilizacije, saj moramo napeti vse sile za to, da bomo uspeli izvesti, kar smo načrtovali, pa čeprav bo mnogo težav.

Bogomil Liliija

Ravne na Koroškem

Na zadnji seji predsedstva občinske konference ZRVS na Ravnah so se pogovorili tudi o letošnjem načrtu strokovnega izpopolnjevanja rezervnih vojaških starešin. Sklenili so, da bodo začeli s strokovnimi predavanji po krajevnih združenjih v drugi polovici tega meseca. Predavanja bodo obsegala obvezni strokovni del, pogovorili pa se bodo tudi o akciji NNPP. Razveseljivo pa je predvsem dejstvo, da rezervni vojaški starešine sodelujejo s pripadniki teritorialne obrambe.

V prihodnje naj bi bila naloga ZRVS tudi ta, da bi v svoje vrste vključili tudi tiste, ki se neposredno vključujejo v priprave za SLO in DS, iz vrst članov ZK, SZDL in mladine.

Na vsa predavanja in strokovno izpopolnjevanje bodo vabili tudi tiste rezervne vojaške starešine, ki so zaradi starosti teh predavanj oproščeni.

Franjo Srebotnik

Radovljica

Na sedežu občinske konference ZRVS Radovljica je bila 4. marca sedma seja komisije za informativno propagandno dejavnost. Na seji so sprejeli program dela komisije, ki med drugim zadolžuje komisijo, da bodo vse dejavnosti, izvedene v organizacijah ZRVS, posredovane javnosti v sredstvih javnega obveščanja, še posebno pozornost pa bodo posvetili objavam za akcije, ki bodo izvedene v organizacijah ZRVS izven rednega programa dela za leto 1981. Delo organizacij ZRVS, ki bo razvidno iz zapisnika, pa bodo posredovali vestniku ZRVS, da bo tako seznanjeno celotno članstvo. Na letnih konferencah ZRVS bodo člani seznanili z akcijo Naša obramba v vsako družino, odborom na SLO v KS in OZD pa bodo v tej akciji pomagali. Dopolnjevali bodo literaturo za člane in jih o novi literaturi tudi sproti obveščali. Ob dnevu JLA bodo s pomočjo fotoklubov organizirali slikovne razstave iz vojaškega življenja v vseh osnovnih šolah v občini in dali poseben poudarek praznovanju 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. Kakor v minulemu letu bodo tako tudi letos ob dnevu JLA razpisali natečaj za vse osnovne šole v občini za najboljši spis iz vojaškega življenja ali zgodovine NOB. V minulemu letu so učenci osnovnih šol pisali spise pod naslovom: Tito ustanovitelj in vojskovodja JLA. Najboljše spise so imeli učenci iz osnovne šole Stane Žagar iz Lipnice. Komisija bo poslala šoli in Esadu Mehmedinoviču, ki je učenca usmerjal, pisno pohvalo.

Ciril Rozman

Priznanja

Za uspešno opravljene naloge v lanskem letu je v Trbovljah napredovalo v višji čin 71, odlikovano je bilo 23, nagrajenih 9 in pohvaljenih 14 starešin. Plaketo ZRVS Jugoslavije je prejelo 5 in ZRVS Slovenije 15 članov. Na Našo obrambo je naročenih 98 odstotkov vseh RVS. O delu in aktivnosti RVS pa je bilo v sredstvih javnega obveščanja objavljenih 68 prispevkov.

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN

Ob štiridesetletnici Naše žene

Razstava, ki je ob letošnjem 8. marcu odprta v Kranju v počastitev 40-letnice izhajanja Naše žene, zlasti še zbiranje razstavnega gradiva, posebno medvojne, nas je spodbudilo, da smo s spoštljivo pozornostjo prisluhnili tem skromnim, zdaj že orumenelim listom. Bili smo presenečeni ob prebiranju njihove bogate vsebine, arhivskih izvodov osrednje izdaje Naše žene, njenih številnih pokrajinskih izdaj in samostojnih izdaj, ki so v pokrajinah imele tudi svoja imena. Tedaj smo si želeli, da bi vsaj bežno osvetlili tedanji čas in delo tovarišic, ki so sprejele in častno izpolnile dolžnost urednic tega zgodovinsko izredno pomembnega ilegalnega ženskega tiska.

Mara RUPENA-OSOLNIK, urednica prvih števk »Našim ženam« pripoveduje:

»Bilo je po »roški« ofenzivi, v zgodnji jeseni 1942, v okolici Novega mesta. Potreba po posebnem ženskem listu je bila neodločljiva. Pa so ženske v Novem mestu same oskrbele klostil, barvo, papir in vse to znosile mimo gosto razpredenih oboroženih straž iz mesta »na položaj«. Potem pa spet po istih poteh nazaj v mesto že »natiske« številke Našim ženam, da bi glasilo razširile med ženske, da bi ga same brale. Po kurirskih poteh je glasilo doseglo tudi vasi po Dolenjski, Kočevski, v Beli krajini. Izvodov je bilo malo, včasih so po tri, štiri vasi imele le po en izvod. Brali so ponoči, pri »oljnatih« razsvetljavi, skrivali so list na najbolj iznajdljive načine, v gnoj, koruzo, ženske so ga nosile v nedrih. Čeprav smo pisale in urejale članke največkrat v gozdu, na kolenih, so bili, s skupnimi močmi, napisani tako, da so ženske začutile, da je to res njihovo glasilo in da je bila preprosta, a prepričljiva, topla in spodbudna beseda tolikanj potrebna, da so bile ženske pripravljene zanjo tudi veliko tvegati in žrtvovati.

Ljubljansko Našo ženo je urejala **Zima VRŠČAJ-HOLY**, ki se svojega dela med drugim takole spominja.

»Novembra 1942 mi je Lidija Sentiurc povedala, da me je komite KPS določil za urednico... Skrbelo me je, ker sem bila brez uredniških izkušenj. Prvi redakcijski sestanek smo imeli na okroglo odobro OF, kjer smo sprejeli program revije in podrobno razpravljali o prvi številki. Redakcijski prostori so bili tam, kjer smo pač trenutno prebivali... ilegalno, s ponarejenimi osebnimi izkaznicami in ponarejeno živilsko nakaznico. Pripomočki so bili preprosti: papir in svinčnik, pero, tu in tam pa celo pisalni stroj... Našo ženo sem urejevala v raznih ilegalnih stanovanjih na Viču, v Šiški, v Centru. Povsod so me lepo sprejeli in skrbeli so za mojo varnost... Večkrat sem komaj ušla aretaciji, ko sem imela pri sebi gradivo za Našo ženo... Pisali smo ognjevit in ženske so revijo željno prebirale. In ne le ženske, tudi moške, sinovi in hčere... Tako je Komunistična partija prek Naše žene opravljala veliko delo - politično osvobodilno žensk.«

Bili smo nemalo presenečeni, ko nam je v začetku 1943 prišla v roke ljubljanska Naša žena, katere prva številka je izšla decembra 1942, napisana predvsem za žene Ljubljane in bližnje okolice in njihove probleme.

Pisatelj France Bevk je o urednici Slovenke **Zori RUPENA-KATJI** napisal tudi tole:

»Tovarišica Katja! Pod tem imenom smo jo poznali. Bila je resnobna, tiha, brez gostih besedi... Vsak dan je odhajala v Vipavsko dolino, kjer je bilo treba med ženami in dekleti organizirati pomoč mladi partizanski vojski. Potem je prišla velika nemška ofenziva... Umikali smo se... Ustavili smo se v »Rupi«, kmečki hiši, skriti med bregovi in zastrti s sadnim drevjem. Tu je bil poslej sedež primorskih pokrajinskih forumov in hkrati uredništvo partizanskih listov. Slovenko je tisto zimo urejevala tovarišica Katja. Navadno je bila na terenu. Toda sredi največjih snežnih zametov so pod noč prihajali kurirji in drugi tovariši, med njimi pa tudi Katja. Toplo je pozdravila in z mirnim glasom pripovedovala, kaj je medtem videla in doživela. Nato

Prva naslovnica Naše žene leta 1941

je še isti večer sedla pred kup pisem, ki so se skrivali v nedrih tihotapila skozi sovranski postojanke do partizanske pošte, a nato s kurirji skozi smrtno nevarne zasede. Koliko toplih in pristranih besedi! Katja je brala, popravljala, črtala in dodajala. Tretji ali četrti večer pa je izbrano narekovala s tihim glasom, le pisalni stroj je šlepetal. Bilo je vsakokrat že pozno v noč, ko je Katja končala s delom, ki ga je opravljala s toliko ljubeznijo...

Katja je znova odhajala in odhajala. Zdelo se nam je, da kaj drugega ni mogoče.

Padla je, ko že dolgo ni bila več na Primorskem...

Pri Slovenki je nadaljevala Katjino delo **Marica ČEPE**, ki pravi:

»Pred menoj so bile »na punktu« Katja, Anica Kuhar in Darinka Kogoj-Mira. Jaz sem začela z julijsko številko 1944. Tovariš Žiga mi je obrazložil, da mora biti Slovenka akcijska, aktualna in čimbolj ljudsko pisana...

Vsak mesec sem 20 do 25 dni hodila po raznih okrožjih, tam pisala članke o raznih novih dogajanjih in zbirala dopise. Večkrat sem dobila tudi kakšno pesem, ki so jo napisale preproste žene in dekleta. Ko je Darinka šla na delo v Istro, sem se z njo še vedno sestajala, kadar sem bila v Brkinih ali na Krasu. Vselej je prinašala dopise in članke iz Istre. Konec leta 1944 je prišla tudi Vendelina Colja, ki je potem mnogo sodelovala pri Slovenki. Jaz sem ostala urednica do osvoboditve.

Pred nekaj leti sem - ne vem več zakaj - pregledovala »stare« številke Slovenke, pa se nisem mogla izogniti mislim, ocenjevanju, koliko je bila Slovenka tedaj res akcijska, aktualna in ljudska.

Takoj po kongresu SPZZ-Slovenske protifašistične ženske zveze - je prišla na Gorenjsko **Angela MAHNIČ-BRATKO**. Po tedaj uveljavljenem »običaju« je tudi ona kot sekretarka Pokrajinskega odbora SPZZ postala urednica ženskega glasila, kar pomeni, da je prevzela odgovornost za izhajanje. Takole se spominja tistih dogodkov.

»Idejo za naslov glasila Slovenke pod Karavankami je dala Helena Puhar, članica Glavnega odbora SPZZ za Slovenijo. Namenjeno naj bi bilo tudi Slovenkam onstran Karavank, na Koroškem. Zlasti začetek je bil zelo težaven, ker nisem imela izkušenj; zelo dobrodošla mi je bila pomoč tovarišev, ki so me učili, kako se piše, ocenjevali članke, jih popravljali ali dopolnjevali. Na Gorenjskem so se namreč tovariši iz vodstva OF in vojni enot še posebno zavedali vrednosti dobro organiziranega zaledja, ki so ga v večini tvorile ženske, zato so se tudi oni sestajali z ženami in dekleti in se dogovarjali z njimi.

Želeli smo, da bi ženske čim več same pisale članke za svoje glasilo. In res, dobivali smo vse več člankov, pisem, sporočil. Zares ganljiva so bila tista med njimi, ko so žene in dekleta pisale o svojem odnosu do partizanov in izražale ponos, da imamo takšno vojsko. Potem smo razpisali še nagradni natečaj za najboljši prispevek. Za

nagrado so obljubili Titovo sliko, do katere se je bilo tedaj le težko dokopati. Na posebnem sestanku smo res nagrado slovesno podelili srečni nagrajenki.

Fani KOŠIR-META je začela s pisanjem na Štajerskem v začetku leta 1944, po nalogu Sergeja Kraigherja.

»Nekaj mesecev sva delali skupaj z Andrejino Levstik-Zancer. Tako kot drugod smo tudi me vse gradivo prinašale s seboj, v torbici. Kjerkoli je že bilo, sem sedla in nadaljevala. Najprej sem se zadrževala okrog Litije, čez čas sem šla na Kozjansko, pa spet čez Savinjo do Ljubnega. Povsod vključene v politično delo z ženskami, smo prav med njimi našle najboljše prispevke za našo Borbeno Slovenko. Poleti 1944 je nastopilo obdobje svobode... In Meta se smehljala, zažari, ko pripoveduje, kako so se ženske na okrašenih kmečkih vozovih pripeljale na svoje, protifašistično zborovanje, kako so prvič volile... Bilo je veliko žena in deklet, veliko sproščenih, navdušenih žensk!«

Tedaj nas je obiskala tudi Zima Vrščaj-Holy, tedanja urednica osrednje izdaje Naše žene. In Katja s Primorske je prek Savinjske doline odhajala v vzhodno Slovenijo...

Andrejina, Meta in Angela so se povedale, kako je bilo z ženskimi tiskom na Koroškem. Prve številke Slovenke pod Karavankami so bile preveč »gorenjske« in koroških žensk niso mogle povsem zadovoljiti. Zato so se tovarišice, ki so organizirale SPZZ na Koroškem, dogovarjale s pokrajinskim partijskim komitejem, da bi jim pomagali pri izdaji lastnega glasila Koroške žene. Pokazalo pa se je, da je vse to zvezano z velikimi težavami in da se morajo tudi pri drugem tisku omejevati na najnujnejše. Ko se je okrepil NOB na Štajerskem, je bilo lažje vzdrževati stike s Koroško iz »Štajerske smeri« in tako so tudi ženske na Koroškem prejemale Borbeno Slovenko in Našo ženo po tej poti.

Vrnimo se še malo na Primorsko, ker je imel tu ves partizanski tisk iz posebnih razlogov še posebno veljavo. Tako tudi »Slovenka«.

Marija PRIMOŽIČ-MILICA, ki zavzeta zbira in obdeluje tvojstvo gradivo se spominja.

»Na Primorskem so v 25 letih italijanske fašistične oblasti zatrla vse, kar je bilo pisanega v slovenskem jeziku, zato so se tu ljudje z navdušenjem oprijeli vsega, kar jim je znova nudila domača slovenska beseda.

Naša Katja (tako smo rekli Zori Rupena), nas je stalno spodbujala: poročajte, pišite dopise, članke, o svojem delu, življenju, težavah, uspehih...! Naš list Slovenka je prišel do vseh vaških odborov SPZZ, šel je od hiše do hiše in je prišel v roke sleherni ženi, materi, dekletu, skratka vsem vaščanom. Uspeh ni izostal. Marsikatera kmečka žena je prišla za pero in z okorno, žuljavo roko prvič v življenju napisala članek...«

Mira Svetina

Janko Rudolf predsednik Partizanskega pevskega zbora

Letni občni zbor pevcev PPZ je enoglasno in z velikim zadovoljstvom izvolil za predsednika Janko Rudolfa. Janko Rudolf je PPZ dobro znan, ne samo kot narodni heroj, večletni predsednik GO ZZZ NOV SRS, ampak kot dolgoletni častni član in velik ljubitelj partizanske in narodne pesmi, katere nosilec je prav zbor, ki mu sedaj predseduje. V zahvalo in priznanje je novi predsednik povedal, da se zaveda odgovornosti, ki je pred celotnim kolektivom. Zbor bo moral letos ob 40-letnici oborožene vstaje narodov Jugoslavije sodelovati na številnih proslavah, posneti novo ploščo partizanskih pesmi in študirati nove pesmi za domače in mednarodne nastope. Gostovanje PPZ, ki je letos predvi-

deno na Norveškem, bo zahtevalo od vseh velik napor v študiju in drugih organizacijskih pripravah.

Zbor se je številčno in glasovno popolnil, novo je tudi umetniško vodstvo, kar je poročilo, da bodo naloge opravljene na dostojni umetniški višini.

-CE-

Ob otvoritvi razstav v počastitev dneva žena v kranjskem Gorenjskem muzeju je Tilka Blaha podelila dvema dolgoletnim družbenima delavkama, Alenki Gerlovičevi in Titi Šojarjevi, državni odlikovanji za njuno dolgoletno uspešno delo. Tako je prejela Alenka Gerlovič red dela z rdečo zastavo za sodelovanje v NOB kot za uspešno povojno delo na področju likovne vzgoje mladine in na področju lastnega umetniškega ustvarjanja, Tita Šojarjeva pa je prejela red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem za svoje družbenopolitično delo, ki je bilo več kot trideset let neposredno povezano z novinarstvom in dvajset let z uredništvom revije Naša žena.

Razpis nagrad vstaje slovenskega naroda za leto 1981

Predsedstvo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije razpisuje na osnovi pravilnika za podeljevanje nagrad vstaje slovenskega naroda nagrade za najboljše literarne, zgodovinske, memoarne, likovne, blasbene radijske, televizijske, gledališke in filmske stvaritve o revoluciji in narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem.

Razpis za nagrade vstaje slovenskega naroda zajema vsa izvirna dela iz omenjenih področij, ki so bila prvič objavljena, razstavljena, izvajana ali prikazana v času med dvema razpisoma, izjemoma pa tudi za življenjsko delo ter za stvaritve, ki so nastajale in bile objavljene skozi več let in kot celota vsebujejo vrednote, ki jih je vredno nagraditi.

Denarnih nagrad je pet. Poleg denarnih nagrad se podeljujejo tudi nagrade vstaje v obliki posebnega priznanja, ki se praviloma dajejo organizacijam, kulturnim ustanovam, institucijam oziroma kolektivom. Dela bo ocenjevala posebna žirija, ki jo je imenovalo predsedstvo republiškega odbora.

Namen nagrad je vzpodbujanje umetniškega in znanstvenega obravnavanja revolucionarne tematike in prizadevanja za doseg čim večje kvalitete takih stvaritev, ki ohranjajo in razvijajo etične vrednote naše revolucije in jih prenašajo na mlade generacije.

Umetniško in znanstveno delo lahko predlagajo založbe, galerije, umetniška in znanstvena strokovna društva in ustanove, organizacije zveze borcev, muzeji NOV in posamezniki. Rok za prijavo kandidiranih del je 1. maj 1981.

Predlogu naj predlagatelj predloži delo v 3 izvodih, če je izšlo v knjigi, sicer pa izčrpen prikaz in naj navede, kje si ga žirija lahko ogleda. Ljubljana, marec 1981.

Obeta se dvajset živih ur zgodovine

Že prihodnji petek si bomo na naših televizijskih zaslonih lahko ogledali prvo uro zgodovinske nadaljevanke »Ustvarjanje Titove Jugoslavije«, ki se bo nizala v enaindvajsetih enournih oddajah tja v visoko poletje in nam bo s filmskimi dokumentarnimi odlomki, fotografijami ter pričevanji skušala dopolniti podobo narodnoosvobodilnega boja in revolucije v Jugoslaviji med 1941. in 1945. letom.

Pobude za tako nadaljevanke segajo že leta nazaj in takšno željo po filmskem, televizijskem pregledu dogodkov iz NOB je najbrž čutil marsikdo, ki je spremljal nadaljevanke o drugi svetovni vojni, ki so jih pripravili, denimo, francoski ali pa angleški TV studiji, in smo jih imeli priložnost videti tudi pri nas.

Na nedavni tiskovni konferenci na RTV Ljubljana smo lahko zvedeli, da so prve priprave na nadaljevanke, ki bo čez nekaj dni pred nami, stekle že pred petimi leti, ter da so pri delu in pripravi nanjo sodelovali vsi jugoslovanski TV studiji, številni strokovni sodelavci (predvsem iz vrst zgodovinarjev) ter bili ustanovljeni sosveti, da bi zares skrbno in natančno opredelili najprej osnove, scenarijev, nato pa tudi posamezne podrobnosti nadaljevanek.

Celostni slovenski delež je zajet v dveh, četrtni in devetnajsti nadaljevanke. Prva teh nadaljevanek podaja čas vstaje in druga čas zaključnih operacij za osvoboditev Jugoslavije. Sicer pa vsaka posamezna nadaljevanke zajema delček dogajanja iz vseh delov Jugoslavije, kakor so se odvijali sočasno. Režiser slovenskih dveh nadaljevanj je Jože Pogačnik, sicer pa sodeluje pri celem projektu kar devet režiserjev.

Ob zares napornem in skrbno opravljenem delu je pričakovati, da bomo videli filmsko gradivo, ki ga doslej niso videli niti strokovnjaki za zgodovino NOB, saj so za novo televizijsko nadaljevanke strokovnjaki pobrskali celo po daljnjih državnih arhivih v Washingtonu, na Dunaju in drugod.

Kakor sta na tiskovni konferenci poleg televizijskih delavcev zbranim novinarjem povedala Janko Rudolf in Franc Poglajen (predsednik sosveta pri RK SZDL Slovenije ter član jugoslovanskega sosveta za to nadaljevanke), nanizanka nikakor nima namena lastiti si naziv »pregleda« NOB in revolucije v Jugoslaviji, vsekakor pa bo resno in predvsem zgodovinsko preverjeno podala živo podobo dogodkov iz tistega časa ter jih podkrepnjevala z živimi pričevanji nekdanjih udeležencev NOV.

Ob prihodnji prvi nadaljevanke bomo pripravili pogovor s Francem Poglajnom, ki nam bo o nekaterih podrobnostih ob delu za novo nadaljevanke »Ustvarjanje Titove Jugoslavije« povedal še kaj več.

Bojana Žokalj-Jesih

Kri v plamenih

Tak je naslov partizanske opere skladatelja Radovana Gobca. Avtor je povedal, da je ta opera nastala pod vtisom nekaterih resničnih dogodkov, ko je 14. divizija šla prek Kozjanskega na Štajersko. Libreto je vzet po drami, v treh dejanjih, »Komisar Janez«, ki jo je Radovan Gobec napisal še v drugi polovici leta 1944. Ta drama ni bila nikoli izvajana.

Posebna želja Radovana Gobca je bila napisati partizansko opero, kot dolžnost, da zapusti času dokument svoje dobe. Tako je libreto končal v letu 1967 in takoj začel s komponiranjem in partituro zaključil 1. julija 1969.

Naslednje leto je SNG-opera v Mariboru partituro vzela v svoj delovni program in jo naštudiral do zadnjega prizora. Izvedba je bila predvidena tudi na Ljubljanskem festivalu in sicer dne 30. junija, 1970, vendar... opera ni bila izvajana ne v Mariboru in ne v Ljubljani, češ, da ni bilo denarja za nabavo kostumov?!

Leta 1973 je avtor ponudil delo SNG-opera Ljubljana. Tu je opera ležala, niti odgovora ni zaslužila, do leta 1979. Za opero se je začela zanimati RTV Ljubljana in že v septembru 1979 leta tonsko posnela celo opero, začela s pripravi za snemanje na televiziji in ta dela sedaj potekajo po predvidenem programu.

Sedaj smo že lahko prepričani, da bomo opero, čeprav v skrajšani obliki, letos ko praznujemo 40-letnico oboženega upora narodov Jugoslavije, videli na ekranih TV. Tako se je Simonitičev »Partizanki Ani« pridružila še »Kri v plamenih«, partizanski dokument časa, ki ga je avtor kot osnovo vzel iz pohoda 14. divizije na Štajersko in ga dramaturško razširil.

Pripoved o nastanku te opere in njeni poti do uprizoritve je R. Gobec zaključil s pripombo da je »Kri v plamenih« naredil iskreno z vso svojo strokovno sposobnostjo in jo dal narodu kot glasbeni dokument časa, zavedač se kompozicijskega stila, ki ga bodo mogoče nekateri kritiki ocenili kot premalo avantgardističnega.

Če

55 let učiteljskega pevskega zbora EMIL ADAMIČ

Zbor je bil ustanovljen leta 1925 v Trstu. Do leta 1929 je pod izredno težkimi pogoji kulturno in politično deloval med primorskimi Slovenci pod takratno fašistično oblastjo.

Od leta 1930 dalje ima zbor svoj sedež v Ljubljani. Pred vojno je priredil okrog 170 koncertov in nastopov. Deloval je na slovenskem ozemlju in priredil več gostovanj po takratni Jugoslaviji. Zelo uspešni sta bili večdnevni turneji po Češko-slovaški in Bolgariji. Ves čas predvojnega delovanja je zbor opravljal narodno buditeljsko nalogo, gojil je narodno in umetno pesem domačih in tujih avtorjev.

Med ustanoviteli zbora pred vojno sta bila tudi Emil Adamič in Srečko Kumer. Slednji je bil dolgoletni dirigent zbora vse do začetka druge svetovne vojne. Med okupacijo se je zbor pridružil kulturnemu molku. Na pobudo sindikatov SRS je zbor po vojni ponovno začel delovati. Ustanovljen je bil meseca januarja 1952 in nemoteno deluje še danes.

Osnovni namen zbora je, da goji narodno, partizansko in umetno pesem domačih in tujih avtorjev. V povojnem času je zbor priredil prek 400 koncertov in nastopov. Obiskal je vse večje kraje v Sloveniji, gostoval v bratskih republikah, razen v Makedoniji; nekajkrat je gostoval med zamejskimi Slovenci v Italiji in Avstriji. Zbor se aktivno povezuje s številnimi zbori v Sloveniji in v bratskih republikah. Zelo tesne stike ima z mešanim zborom Svetozar Marković iz Novega Sada, z moškim zborom slovaških učiteljev v Žilini, z moškim zborom v Pütlingenu in mešanim zborom NFC iz Kölna.

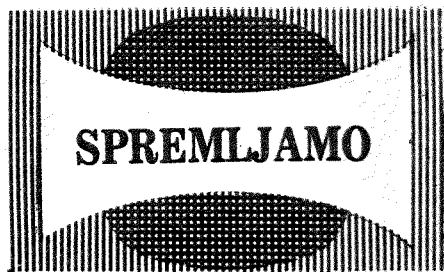
Velike uspehe je zbor požel na številnih gostovanjih v tujini.

Zbor ima odlikovanje zvezdo s srebrnim vencem marsala Tita, Gallusovo plaketo, odličje Zveze kulturnih organizacij Slovenije, številna domača odlikovanja in s tekmovanja pevskega zbora Slovenije iz Maribora in Niša. Zbor je prejel v Arezzu prvo nagrado v drugi kategoriji, dosegel je tretje mesto za evropski pokal v Knokeju in srednjo razporeditev na pevskem festivalu leta 1975 v Tallinu v Estoniji (SZ). Leta 1980 je prejel zbor srebrno plaketo Marb.

Člani zbora vodijo po vsej Sloveniji 92 različnih zborov, od otroških do odraslih. Pevci zbora so iz 38 občin Slovenije. Med pevci so priznani dirigenti in uspešni organizatorji kulturnega življenja.

Po vojni so bili dirigenti zbora: Rado Simoniti – 2 leti, Jože Gregorc – 8 let, Jože Hanc – 3 leta, Marko Munih – 3 leta in sedanji Branko Rajšter – 12 let.

Zbor bo v sezoni 1980–1981 praznoval 55-letni jubilej. V kulturnem domu Ivan Cankar v Ljubljani bo 23. marca ob 19.30 pripravil koncert za 55-letni jubilej zbora.

Dan žena. Ne prezrite!

Vsakoletni »posebni dan«, ki je, kot se zdi, še zlasti pomemben za naše cvetličarce, da ob njem še izboljšajo svojo bilanco, je znova srečno minil. Prav nič drugačen ni bil kot že vsa leta doslej. Priznajmo si: saj pravzaprav ne vemo, kaj bi z njim!

Posebej ga je želela obeležiti tudi miniaturna oddajica Ne prezrite, ki se v svojih običajnih oblačilih predstavi tako, da je neke vrste repertoarni svetovalec za ljubitelje razstav, koncertov in drugih bolj ali manj potrebnih kulturnih dogodkov. Tokrat si je – za dan žena – nadela posebno, neke vrste »eksperimentalno« oblačilo. Svoje indiferentno prizorišče v televizijskem studiu je zamenjala za veliko kuhinjo v ljubljanskem hotelu Union, kjer so mojstri kuhinjske demonstrirali pravo imenitnega nabodala, vmes pa so se, med štedilniki, kotli in drugimi kuhinjskimi aparaturami vrstile – tovarišice umetnice, slikarke, dramaturginje, baletne plesalke, kostumografije in kar jih je še. Pripovedovale so, kaj počno, k čemu stremijo, kako se v svojem delu počutijo. Bile so samozavestne, prepričane vase, zaverovane v svoj prav. A si ne moremo kaj, da bi nas na srečanje z njimi ne spremljalo nekaj zrn kalnega spomina. Predvsem: čemu – kljub dnevu žena – obravnavati eksistencialno in delovno problematiko umetnic ženskega spola ločeno od njihovih moških partnerjev? Kot bi šlo za neko posebno zvrst ali plast umetniškega delovanja... In dalje: čemu – kljub uokvirjenosti v oddajo, ki ima kulturniška obelježja – predstavljati pripadni-

ke (pripadnice) umetnosti v tako ozki klasifikaciji. Kot bi šlo za nekakšno poklicno »elito«... In še dalje: le zakaj naj bi nas v tej zvezi zanimalo samo mladenke? Kot da se življenjska ustvarjalnost konča pri tridesetih... In slednjič: ali ni malce ne navadno gledati na kupu toliko samozavernih hčera-ljubljenk svojih znanih očetov? Zaprti družinski krogi, ohranjena tradicija zvonečih slovenskih priimkov, Ljubljana-Center, stroga mestna četrt, to smo mi, vse drugo je nezanimivo podežljje.

Nekaj naftalinskega je dihala iz tega priložnostnega »eksperimenta«, ki je na veliko obšel in prezrli dejanski ustvarjalni krog življenja – vse tisto, s čimer bi se lahko dostojno oddolžili ideji 8. marca, dneva žena.

Da tako muho bi na muho vzel

Videti je, da je Čolniku »Borov blok« ostal na voljo, pa so ga v kulturnem uredništvu potisnili v okvir Kulturnih diagonal, ki se sicer ukvarjajo z nekoliko drugačnimi temami pa tudi z drugačnimi načini njihovega plasmana. A nič hudega! Sam po sebi je bil pogovor pri Mateju Boru doma, v improvizirano-sproščenem okolju, kramljaje, z brskanjem po starih knjigah, po spominu in med časopisnimi izrezki, pa še s čašo vode, s katero je pesnik od časa do časa nadomeščal »pomankanje sline«, dovolj zanimiv in predvsem tudi razvejan. Posegal je – v skladu z Borovimi izkušnjami, zanimanji in temperamentom, na mnoga področja sedanjosti in preteklosti, kot so se pač zrcalila v njegovi polemično-epigramatski bojevitosti. Pripovedoval nam je o svojem »križanju mečev« v različnih obdobjih svojega življenja (od enobejevskega in zgodnjih povojnih časov dalje, vse do današnjih dni, ko vzame na piko tudi kakšnega nadebudnega pesniškega ali arhitekturnega mladeniča), z različnimi ljudmi in na različnih ravneh. Napovedal nam je izid svojih »zbranih epigramov s komentarjem za manj obveščene bralce«.

nam zaupal in ilustriral svojo strast do igranja in igrakanja z besedami, opozoril na občasne nevarnosti besednega spopadanja, zlasti v primerih, ko ima pesnik opravka z ljudmi, ki te večšine ne obvladajo, pa utegne priti do povratnih udarcev drugačne vrste... in še marsikaj podobnega, kar sodi v malho tovrstnega literarnega izživljanja. Pri vsem tem pa smo si dovolili misliti tudi kaj svojega. Premišljevali smo, denimo, o Borovi neizčrpnosti in neugnani samozavesti, ki se zlepa nikomur ne preda. Svoje kritike je vselej vračal zviška. »Priatelj, ki si Bora oklestil in obsekal,« je zapel že v enem svojih partizanskih epigramov – »veš kaj, bilo lepo bi, da bi ga prej posekal.« (Varianta: Bor lahko postane štor, a moraš ga poprej posekati...) Skoraj samoumevna konsekvence te obrambne pozicije je: bora (Bora) ni mogoče posekati. Le kdo bi ga. Kajti nasprotniki so – po logiki bojevanja te vrste – neznanost majhni in na vihtenje besednega meča slabo pripravljeni. V enem izmed teh spopadov je Bor svojega »partnerja« posekal takole: »Da tako muho bi na muho vzel? Ne. Strel bi bil zgrešen, čeprav bi ga zadel.« Bor ostaja bor, vihar, ki sodi svet po svoji meri. A navsezadnje – čemu ne! Kajti v večini primerov ima celo – prav.

Kdo se boji Svetozarja Markovića?

Naslednjih šest tedelj (prva je že za nami) se bomo posvečali spominom na Srbijo v drugi polovici devetnajstega stoletja, na njena družbena in politična, kulturniška in vsakršna druga razmerja – ter na revolucionarno misel, ki so jo v tedanji zaprti krog sveta vnašali razgledani mladi ljudje, svetovljani, učenci velikih naprednih idej, ki so skušale razsvetliti tedanjo evropsko zavest in jo pripraviti na neizogibnost revolucionarnih sprememb. Med njimi si je kljub zgodnji smrti pridobil eno visokih mest v zgodovini – v teoriji in praksi – socialistične misli mladi srbski intelektualce-revolucionar Svetozar Marković.

Beograjska televizija se je namenila posneti o njem, o njegovi individualni življenjski usodi, o gibanju, ki mu je pripadal in ga v dobrni meri tudi sam konstituiral, ter o času, v katerem je deloval, nadaljeval, v kateri hkrati (v povzetku) tudi še film. Sam film je doživel svoj krst že na lanskoletnem pulskem festivalu, nadaljevanke se »sproža« zdaj, kot eden izmed prispevkov jugoslovanske televizije letošnjemu obeleževanju štiridesetih let revolucijskega upora zoper dotedanje družbene režime. O tem, da so korenine te vstaje segale daleč nazaj, tja v Prešernove, Markovičeve in kasneje še Cankarjeve čase, res ne more biti nikakršnega dvoma. Glede na to je gledalsko soočenje z Markovičevim življenjsko in politično biografijo – vsaj v načelu – zelo dobrodošlo.

Ali pa bo nadaljevanke tako izzvenela tudi v resnici? Kritike, ki so lani, po festivalu, pospremile biografski film o Svetozarju Markoviću, so bile do umetniških dometov tega projekta dokaj skeptične. »Če je film posvečen Svetozarju Markoviću,« beremo v eni izmed njih, »morda nekakšna formalna oddolžitev utemeljitelj delavskega gibanja v Srbiji v prejšnjem stoletju, naj bo. Toda zares zelo zelo formalna. V okviru šolske televizije bo doraščajoči mladini morda kdaj tudi dodatna ilustracija pri učenju zgodovine, vsakomur pa, ki vsaj nekaj ve o zgodovini delavskega gibanja v Jugoslaviji, bo gledanje Galičevega filma, pa tudi kasneje televizijske nadaljevanke, le – kradenje časa.«

Utemeljenost ali neutemeljenost te sodbe bomo preverjali. Sodeč po prvi izmed sedmih v »sopek« povezanih oddaj, izobraževalno-informativna naravnost Galičeve ponazoritve ne izstopa v tolikšni meri, da bi delovala moteče ali celo odbijajoče. Prej nasprotno! Gre pa seveda bolj za dramaturško konstrukcijo kot za umetniško izpoved, kar pa je samoumevni sestavni del projekta, ki skuša biti ilustracija nekega življenjepisa v nekem zgodovinsko opredeljenem času. Kot vse kaže, je delo opravljeno vsaj korektno. Čemu torej strah pred Svetozarjem Markovićem?

Viktor Konjar

Resničnost naše narodnoosvobodilne vojne je potrdila s smrtjo

Miloš Rutar

Neuklonljiva Vida

Narodna heroinja Vida Janežič se je rodila leta 1914 v Podbrdu. Že z enajstimi leti je ostala brez staršev, vendar je drugo mamo našla pri svoji teti Pavli Papež, pri kateri je živela po smrti svojih staršev. Osnovno šolo je obiskovala v Lukovici pri Domžalah, gimnazijo pa na Poljanah v Ljubljani. Po končani gimnaziji je na univerzi v Ljubljani študirala slavistiko in leta 1939 je diplomirala. Med študijem na univerzi je stanovala v Domu visokošolk, kjer je začela politično delovati.

Bila je aktivna športnica, tekmovala je v atletiki, rada je smučala, kolesarila in zahajala v gore, največje uspehe pa je dosegala v ženski hazeni (podobna današnjemu rokometu). Igrala je pri ljubljanski Iliriji in tudi v reprezentanci Jugoslavije.

Za narodno heroino je bila proglašena, postmrtno, julija 1953.

Da bi to preprečila, je z naglo kretjo razbila kozarec z mamilom in si s črepinjami prerezala žile na roki. Prepeljali so jo v bolnišnico in ji rešili življenje za ponovno mučenje.

V bolnišnici je prišla v roke znanki zdravnici doktor Majdi Mačkovi. Vida je bila vsa spremenjena, oslabela. Na Majdina vprašanja je odgovarjala z »da« in »ne«. Polagoma je priznala, da ni že sedem dni ne jedla ne pila. Zdravnica ji je dala vodo in nekaj piškotov.

»Strašno so me mučili«, ji je priznala Vida nazadnje. »Obtožujejo me veliko več, kot je res. Toda vedi, nihče me ne pozna in tudi jaz ne bom nikogar poznala.«

Čez mesec dni so jo iz bolnišnice spet prepeljali v zapore. Vedela je, da jo bodo ubili. Aktivistka Ančka Cerar je pripovedovala, da so tudi njo po nekem zasliševanju zaprli v celico, kjer je bilo več žensk. Bila je izmučena in pretepena, z nezaupanjem je ogledovala neznane obraze. Tedaj jo je pritegnil pogled na slabotno dekle, ki je čepelo v kotu in si je podpiralo obvezano roko. Ančka se ji je približala. Neznano, izmučeno dekle je z dolgim pogledom premerilo Ančko, ki se ji je še videlo, da prihaja iz mučilnice, in počasi spregovorilo:

»Veš, mi smo temelj, na katerem se gradi nov svet!« To je bila Vida Janežič. Bila je mlada in težko ji je bilo umreti. Vido so spet zaprli v samico. Ležati je morala na tleh na golem cementu. Iz zaporu v prisilni delavnici so jo vozili na zasliševanje na policijo. Vida se je zgrudila pred policijo, tako jo je izmučilo zasliševanje. Policaj, ki jih je vodil, je posodil svoje kolo. Zapornik Slavko Rupar je naložil nanj skoraj do smrti

pretepeno Vido. Proti večeru 6. oktobra 1944 so prišli v Vidino celico zloglasni policijski agenti, med njimi agenta brata Kobi. Zaporniki po ostalih celicah so slišali njihovo glasno kričanje. Potem so celico zapustili in v glasnem pogovoru šli po hodnikih. Kake pol ure pozneje je nastal krik in vik in razglasili so, da se je Vida Janežič v zaporu obesila. Nihče ni tega verjel. Policija je pač vedela,

da Vidi ne bodo istisnili priznanja in izdaje, zato so jo morali spraviti s poti. Najverjetnejše je, da so jo zastrupili in pozneje že mrtvo obesili.

Na steni njene celice je ostal zapis v francoščini: »Svoboda prišla bo, a mene več ne bo!«

Vida Janežič, Poljane

Tovarišica Banovec se še danes spominja: »Preden smo jo pokopali, smo odprli

krsto, da bi se prepričali, če je v njej res naša Vida. Nikdar ne bom pozabila njenega obraza. Bil je tako spokojen, spočit, na ustnicah je lebdela nasmešek. Vedela je, da je svojo nalogo dobro opravila, ušla je svojim mučiteljem, ne da bi od nje izvedeli eno samo ime.«

Erna Muserjeva je v zloglasnem ženskem taborišču Ravensbrück posvetila Vidi tile stihe:

Zlo je umiranje, ko si ves sam in samotni, ko se poslavljajo čuti, vse, s čimer si zemljo objemal. Vida, nečesa ni vedel tovariš v trpljenju:

Zlo je zločin, če stro te pri zdravem telesu. Sonce, morda je sijalo v poslednjo samoto, risalo križe z zamreženih oken na steno. Vida nihče ti ni ustnic molčečih poljubil, las prepotenih pogladil ti z vročega čela, stisnil pogumne, umirajče ročice.

Na predlog medvojnega aktiva Osvobodilne fronte Ljubljane, se je Poljanska Gimnazija, katere dijakinja je bila Vida in je pozneje v njej delala, jeseni 1977 preimenovala v Gimnazijo Vide Janežič, Poljane, tako da bo spomin na njo med mladino ostal in živel.

Ob slovesnosti so njene sborneke zapisale: »... Narodnoosvobodilni boj je bil velika preizkušnja za človeka. Ljudje so pozabili na udobnost, šli so v mraz, lakoto, telesne napore, v muke in tudi v smrt. Mladini izročamo Vidin lik kot živo sporočilo o etičnih vrednotah naše ljudske revolucije. Tudi v skromnem, malem, na videz vsakdanjem človeku se skriva velika osebnost. Časi so se spremenili in tudi naše pokolenje borcev se je zelo spremenilo. Mladi si čisto ne morejo predstavljati, da smo mi starejši prav zares živeli tista velika štiri leta, tako kakor jih opisujemo.

Morda nam skoraj ne morejo verjeti. Toda junakinji Vidi lahko verjamejo, ker je resničnost o legendi naše narodnoosvobodilne vojne potrdila s smrtjo!«

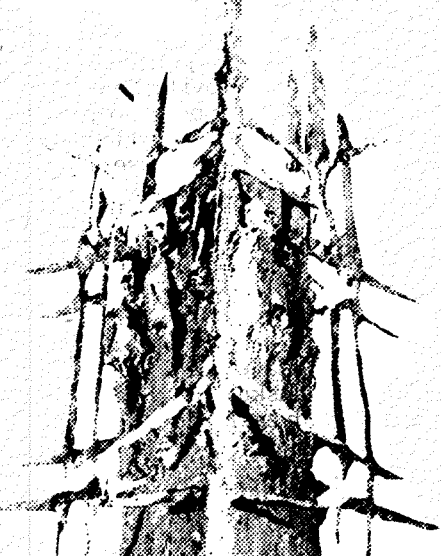

Vida Janežič (levo) s prijateljico Silvo Jaklič pri Aljaževem stolpu

Tone Gortnar

9

Dachau 3 K

»Zuschneiderei« je delal v dveh izmenah, obe pa sta bili nazadnje nameščeni na 12. bloku. V moji izmeni so bili še Nastran, Tofant, Medja, Pirnat, Frelj in Simo Čučković, španski borec, ki je konec leta 1944 odšel na transport in tam umrl. Med drugimi je odšel na transport tudi moj prijatelj Polde Veber in prav tako nesrečno končal.

Po razpadu Italije so pričeli prihajati tudi Slovenci iz tako imenovane Ljubljanske pokrajine. Med njimi so bili dr. Arko, dr. Mahkota in dr. Korsika, Nadrah, Šturm in dr. Vujčić s poštne direkcije, profesorji Janez Logar, Bernot, Čopič in dr. Savnik z učiteljskega, Jože Dolenc iz Železnikov in moj nekdanji profesor slovenščine in francoščine Jakob Šolar.

Ta je obljubljal, da bo po vojni napisal slovensko slovnico, ki se bo brala kakor roman. Po moji oceni je prišlo v taborišče okrog 5000 Slovencev, od katerih jih je do konca vojne ostalo le še nekaj nad 3000.

Julija 1944 so se začeli množični letalski napadi na München in okoliška mesta. Taki napadi so bili podnevi dne 13., 15. in 18. julija. Začeli so se ob devetih in končali ob dvanajstih. Kadar so napadali ponoči, so na vse štiri vogale taborišča obesili rakete na padalih in tako zaznamovali območje, ki naj ga ne bombardirajo. Ena od takih raket se je odtrgala, padla na streho skladišča naših civilnih oblek in zanetila požar, ki je skladišče upepelil. Ko smo se po nočnih napadih vračali z dela v taborišče, je bilo celo obzorje v smeri proti Münchnu rdeče

od požarov. Tik pred osvoboditvojo so se lovska letala spreletavala nad taboriščem skoraj neovirano in napadala posamezne baterije protiletalske artilerije, ki so še upirale. Zadnja dneva, ko smo bili zbrani za zbornem mestu in čakali, da nas odpeljejo iz taborišča, so naše početje opazovali lovci, brezskrbno se pozibavajoč po zraku.

Včasih so padale bombe zelo blizu. Tako so nam kmalu po invaziji zažgali barako, v kateri je delala naša komanda. Večino strojev so jetniki izvlekli iz ognja. Delo je za nekaj dni zastalo, potem pa so stroje spet postavili in nadaljevali z delom, medtem ko so okrog nas postavljali ograje nove barake. Dve bombi sta zadeli tudi Besoldungstelle der Waffen SS (centralni urad SS za izplačevanje plač). Stavbo so popravili, bila pa je potem nižja za eno nadstropje.

Po več tisoč jetnikov je moralo izkopavati neeksplozivne bombe v Münchnu in Augsburgu in odstranjevati ruševine. Včasih so jih bombniki zalotili pri delu, mnogo pa so jih pobile tudi tempirane mine. Pravili so, da so nekoč napadli jetniško taborišče pri neki tovarni v Augsburgu, ki so jo Nemci zakrili z umetno meglo. Tedaj je bilo pobitih na tisoče internirancev.

Civilisti, ki so delali v raznih tovarnah v taborišču, so se pred napadi zatekali v zaklonišča, medtem ko smo bili mi vedno na prostem. V re-

snici nas ni prav nič mikalo hoditi pod zemljo. Po napadih so civilisti spet prihajali na dan, vsi prestrašeni in objokani, zlasti ženske.

Stražarji so se ob napadih poskrili v betonske bunkerje ob ograji, jetniki pa so se morali umakniti v barake. Če bi se kdo med napadom pokazal na ulici, bi bil takoj ustreljen. SS se je bala, da ne bi prišlo do zmede ali upora, če bi bilo taborišče zadeto, in nas je zato zvesto stražila vse do konca, ko so bili Amerikanci že ob ograji.

Vstaja Poljakov v Varšavi je število jetnikov v taborišču občutno povečala. Pripeljali so več tisoč evakuirancev. Borci to niso bili, sicer jih ne bi pripeljali k nam. Bili so molčeči, preplašeni ljudje. Nemci so domnevali, da so prinesli s seboj zlatnino in druge dragocenosti, zato so presegali ves pesek na »appelplatzu«, kjer so jih preoblečili v jetniške obleke.

Pred umikom so Nemci, če se je le dalo, izpraznili taborišča in odvlekli jetnike s seboj. Zato so se valile po nemških cestah množice sestradanih in na smrt utrjenih ljudi, ki so jih potaknili po raznih taboriščih. Transporti, ki so prihajali k nam, so nudili strašno sliko. Čeprav smo bili vajeni grozot, nas je usoda teh revežev pretresla. Zato smo se tako bali, da ne bi prišlo na vrsto tudi naše taborišče. Zavladala je strašna gneča, v sobe so natlačili tudi po 400 in več ljudi, o kakšni čistoči, ki je bila ponos taborišča, ni bilo več govora, množile so se

Obletnica boja borcev Kamniško-zasavskega odreda

Hrabrost in bojevitost sta jih delali nepremagljive

Bilo je mrzlo jutro, ob koncu leta 1944. Kamniško-zasavski odred se je zadrževal v vasi Dešen, ki je na pobočju levega brega reke Save nad Kresnicami. Komaj se je zdanilo, je prišlo obvestilo v štab odreda, da se nemške kolone iz treh strani pomikajo proti naši enoti. Komandant odreda Branko se je odločil, da preverimo resničnost obvestila. Šli smo iz vasi Dešen proti zaselku Štance Laze. Ko smo prišli nad Zgornjo Slivno smo z daljnogledom zagledali nemške vojake v belih ogrinjalih, ki so se zaradi zmrmženega snega kar hitro premikali iz Moravčev proti Slivni. Branko je kurirju naročil, naj se vrne v Dešen s poveljem, da se mora ves odred nemudoma umakniti iz te vasi nad Zgornjo Slivno v smeri Štancih Laz.

Z Brankom sva se povzpela na cerkveni stolp slivniške cerkve, da bi lažje opazovala premik nemške kolone. Med tem se je kurir vrnil. Ker ni bilo mogoče iz take razdalje ugotoviti, koliko Nemcev se približuje, je Branko poslal kurirja proti Spodnji Slivni z nalogo, da ugotovi, koliko nemških vojakov je v bližini se koloni. Preteklo je le nekaj minut in že je zaropotalo. Na kurirja so se usule nemške kroglice. Začel se je celodnevni boj med Nemci in borci Kamniško-zasavskega odreda. S komandantom Brankom sva se že ob prvem poku spustila po stopnicah zvonika slivniške cerkvice ter zbežala po poti v gozd, kamor so že prispeli naši borci. Spominjam se, da so

na položaj prvi prišli borci Jurišnega bataljona pod vodstvom komandanta Norda. Ko so prišli Nemci v neposredno bližino, smo ugotovili, da smo obkoljeni. Ni bilo časa za razmišljanje. Po hitri odločitvi smo sprejeli neenak boj. Še toliko težje je bilo, ker je bilo med nami tudi veliko neoboroženih, bolnih in ranjenih borcev iz 4. operativne cone, ki so prišli nekaj dni pred tem v odred iz Savinjske doline. Vodstvo odreda je sklenilo, da z jurišem prebijemo obroč, istočasno pa zaščitimo borce, ki se niso mogli bojevati. Spominjam se načelnika štaba odreda Franca Kosa-Berta, kako je slekel vojaško bluzo, si zavihal rokave srajce in z brzostrelko v roki zavpil: »Na juriš!« Vsi smo se kot levi pognali v nemški obroč. Prvi obroč smo prebili. Določen sem bil za desno krilo napada. Ko smo se spoprijeli z Nemci, smo tako divje kričali in jurišali, da so začeli Nemci panično bežati v smeri Štancih Laz. Jurišali smo na vse strani. Hud mrz nam je preprečil delovanje mitraljeza, zato smo streljali le z brzostrelkami in puškami. To orožje nam je rešilo življenje. Boj je trajal ves dan. Nemci so nas obkolili in nas hoteli potisniti v Kresniški kamnolom. Ko smo se prebili in jih pregnali na čistino v smeri Štancih Laz, so nas že napadli drugi v hrbet. Kasno popoldan smo lačni in izčrpani poizkušali preboj v vas Prekarje, da bi se priključili Šlandrovi brigadi, toda ni nam uspelo. Bili so neprijemerno bolj oboroženi. Uporabljali so tudi minometalec

in z njim zadeli Knezovo domačijo na Štancih Lazih, ki je do tal pogorela.

Okrog 16. ure se je začelo mračiti. Tema pa je bila naš zaščitnik. Ponovno smo jurišali na Nemce. Začeli so se umikati proti Vačam in Moravčam, mi pa smo se oddahnili. Začeli smo se v manjših enotah pomikati proti Limbarski gori skozi Peče. Videli smo, kako so Nemci z oklepnicami vozili odpeljali svoje ranjence in mrtve. Imeli so več mrtvih in ranjenih. Tudi na naši strani je bila manjša izguba borcev. Ko sem se z minersko četo prebil na Limbarsko goro, smo se vsi prezeblili zatekli v nek hlev, kjer smo se ogreli. Tu so nam skuhal partizanski kuharji močnik, ki nam je še kako teknil. Po kratkem počitku smo odšli minerci ob 3. uri jutraj v Zasavje. Prek Svete gore in Tirske smo prišli v Jarše pri Šentlampertu, kjer smo v bližnjem gozdu dočakali novo leto.

★

Boj v zgornji Slivni je ostal vsakemu borcu Kamniško-zasavskega odreda v nepozabnem spominu. Le hrabrost in bojevitost borcev sta pomenila nepremagljivost.

Lojze Žužek-Tarzan

Naši partizanski znaki /17

Značka VOS

V svoji knjigi Odlikovanja in znaki na Slovenskem sem naredil napako (tolaži me, da ni bila edina, kar ni nič čudnega. Šlo je za delo, ki je šele polagalo temelje slovenski faleristiki) in sem znački VOS pripisal veljavo znaka. Tovarišica Zdenka Kidričeva mi je v pismu sporočila, da »znak VOS do sedaj še ni bil ustanovljen. Na seminarju oktobra leta 1976 so bile podeljene udeležencem le priložnostne značke.« Torej moram danes napako popraviti. Ob tem mi vzbuja posebno upanje delček iz pisma tovarišice Kidričeve, kjer piše, da znak »še ni bil ustanovljen«. Če še ni bil, verjetno bo? Prav bi bilo vsekakor in ta znak ne bi smel biti nekaj površnega, pač pa bi moral primerno pripovedovati o težkem boju naše Varnostno obveščevalne službe. Morebiti bi bilo prav, da bi na nek način (ali s kovinsko letnico na traku ali s kakšno posebno barvo – mogoče zlato) dali posebno priznanje organizatorjem VOS in pripadnikom iz let 1941 in 1942, torej iz obdobja začetkov delovanja.

Ne spuščajmo se v napovedovanja, in danes ostanimo pri znački, ki jo že poznamo.

Ker je v svoji zbirki nimam, bo opis zelo skromen. Ne vem ne za višino in širino, lahko le zapišem, da značka niti ni tako majhna. Izdelana je bila iz bronastega barvo tudi ohranila. Zada je samo igla za pripenjanje, spredaj pa v sredini neke vrste ščit, na katerem je simbol Osvobodilne fronte, ki z valovitimi črtami pod Triglavom že prehaja v stiliziran slovenski grb. Pod njim je levo letnica 1941 in desno 1976. Nad omenjenim ščitom je zgoraj z velikimi črkami zapisano VOS in spodaj NZ. VOS pomeni, kot vemo, Varnostno obveščevalna služba in NZ Narodno zaščito. Torej ne gre samo za značko VOS, in so bili verjetno do nje upravičeni tudi pripadniki Narodne zaščite.

Značka VOS-NZ namreč ni bila ena tistih, ki so ob raznih priložnostih v prodaji. Oktobra 1976 je bil v Ljubljani posvet o zgovornosti VOS in če se ni moj vir zmotil, v začetku novembra tudi posebno spominsko srečanje nekdanjih pripadnikov VOS in Narodne zaščite. Po prej navedenih besedah Zdenke Kidričeve so značke dobili vsi udeleženci tega posveta. Zato je težko ugotoviti in sklepati, koliko značk je bilo podeljenih. Čeprav so to značke in ne znaki v smislu priznanja, je bilo podeljevanje prav gotovo omejeno na določen krog upravičencev. Četudi je značko dobil kateri od udeležencev seminarja, ki morebiti ni bil v VOS ali Narodni zaščiti, ni nič hudega. Večina značk je prišla na prave prsi in zato jim tudi namenimo naš prostor. Stevilo podeljenih značk znaša, »kot mi je zardil eden od nosilcev te značke«, natanko 722, kar pa ni nujno, da bi bilo tudi res. Baje bi naj značke dobili kasneje tudi nekdanji pripadniki VOS in Narodne zaščite, ki na posvetovanju niso sodelovali, vendar so bili upravičeni do značk. Ne upam ugibati, katero število bi bilo točno in nazadnje tudi ni najpomembnejše, ali je bilo podeljenih 350 ali 722 značk. Številka je v obeh primerih majhna, in zato so značke temu primerno tudi redke. Baje bi naj obstajale tudi pozlačene različice, toda tudi o tem nimam nobenih dokazov. Vem pa, da je nekaj mojih redkih znancev, ki te značke imajo, nanje zelo ponosnih in mislim, da imajo prav. O VOS je bilo pri nas že kar precej napisanega, toda kljub vsem zgodovinskim predstavam ga je najboljše in najbolj človeško občuteno predstavil Janez Vipotnik v svoji knjigi Leto 1941. Ob prebiranju vrstic v tej knjigi in seveda drugih del postanejo bronaste značke VOS zgovorne in zanimive.

Janez J. Švajncar

uši, ponovno je izbruhnil tifus, pojavile so se driska in druge nalezljive bolezni, ljudje so umirali vsepovsod, kupi trupel so naraščali. Taborišče je zajela agonija.

Kljub temu je večina komand delala. Ukinili so le nekatere zunanje komande. Vse močnejše je cvetela »organizacija«. Izginjali so čevlji, jetniki so se začeli pripravljati za primer, če bi bilo treba na pot. Tu in tam so še napravili preiskavo, toda nekdanje temeljitosti ni bilo več. Stari kadri SS so odšli na fronto, stražarje je zamenjal »volks-sturm«, stari možanci s še starejšimi puškami, ki so učinkovale bolj smešno kot grozeče. Celo med jetniki – Nemci so iskali vojakov in jih precej tudi oblekli v vojaške uniforme. Večernih apelov ni bilo več, notranje komande, ki so bile v rokah jetnikov, pa so še vedno delovale kot po nekakšni inerciji. Delala je kuhinja, delala je pralnica, delalo skladišče oblek, delala je taboriščna pisarna, delali sta taboriščna policija in redarska služba, prav tako revir, pekarija in druge službe, ki so bile pomembne za obstoj taborišča. Skrivne organizacije protifašistov so dobile vpliv v vodstvu taborišča in skrbele za to, da ni nastalo razsulo, kar bi lahko služilo esesovcem kot povod za uničenje taborišča.

Dne 23. aprila so odpravili v Allach velik transport, ker je bila v tabori-

šču že prevelika gneča. V glavnem so bili bolni in onemogli. Ni mi znano, če je ta transport prišel na cilj.

Dne 25. aprila smo šli zvečer zadnjič na delo. Že prejšnjo noč smo se vrnili v taborišče, ker je zmanjkalo elektrike. Civilnih mojstrov ni bilo več, esesovcev tudi ne in ker nas nihče ni nadzoroval, smo izdelovali spodnje hlače in drugo perilo. Zjutraj smo se vrnili v taborišče in šli spat. Od desetih pa je prišlo povelje: Zbor! Vsakdo naj vzame deko s seboj! Na pot!

Zbrali smo se na »appelplatzu«. Pred ograjo je še vedno stal vlak, poln Židov, ki so ga napolnili že pred tremi dnevi. Torej je prišla vrsta tudi na nas!

Najprej so pozvali Nemce in »folksdojčrje«, naj izstopijo. Za njimi so klicali Ruse, Bolgare, Romune in Madžare. Nastal je daljši premor, ki je kazal na to, da vodstvo taborišča samo ne ve, kaj naj napravi. Med nami se je začelo šušljati, da bodo poklicane odpeljali, mi bomo pa ostali. Ko pa so začeli klicati Francoze in Italijane, je upanje splahnelo.

Nad taboriščem se je pojavilo dvanaest zavezniških lovcev. Zatuli so sirene in brez povelja smo se začeli razhajati. Popoldne je bil spet alarm. Stiskali smo se po barakah v popolni negotovosti. Nihče ni vedel, kaj bo z nami.

Naslednji dan so nas od šestih zjutraj do desetih dopoldne šli kar pred bloki. Pravega številčnega stanja ni bilo mogoče več ugotoviti, uprava taborišča ni več vedela, koliko nas je. Sesula se je najsvetejša dachaуска institucija – apel. Stanje se ne ujema, nam pa kljub temu ni več treba stati na apelu. Po blokkih so se skrivali mladi Nemci in Rusi, ki se včeraj niso odzvali pozivu in so ostali. Tisti, ki so bili prejšnji dan odbрани, so ponoči odšli, najbrž v smrt. Bilo jih je najmanj 8.000.

Dne 27. aprila smo se morali spet zbrati na »appelplatzu«, pripravljeni na odhod. Stali smo eno uro, nato pa smo se začeli brez povelja razhajati. Ljudje so zakričali, da so se na plantaži pojavili ameriški tanki in zavladalo je silno veselje. Toda tanki so spet izginili.

Naslednji dan so se ob 9.10 oglasile sirene. Tuli se brez prestanka celih 5 minut, znak, ki ga nismo poznali. Skozi taborišče je pritekel starešina taborišča in kričal: »Alles in die Baracken! Panzerspitzen vorne!« (Vsi v barake! Sprejaj so tankovske konice!). Poskrili smo se po barakah, toda pol ure kasneje je bilo alarma konec. Ponovno razočaranje.

Naslednji dan, 29. aprila, je bila nedelja. Daleč zunaj pred taboriščem je na visokem drogu visela bela zastava. Taborišče se vdaja, toda straže so

bile še vedno v stolpih. Čez dan smo slišali streljanje in švistenje krogel, ki so letele prek taborišča. Držali smo se v barakah in čakali. Ob pol šestih zvečer pa sem zaslišal topotanje po »lagerstrasse«. Šel sem ven in videl reko ljudi, ki je tekla proti »appelplatzu«. Od ust do ust je šla beseda: Amerikanci! Videli smo jih, kako gredo drug za drugim ob ograji. »Appelplatz« je poln vzklikajočih jetnikov. Tu in tam še strojnični rafal iz stražnih stolpov, toda stražarji kmalu umolknejo za vedno. Nekaj jetnikov vdre skozi ograjo in dobesedno raztrga nekaj stražarjev. Pred vhomom v taborišče se pojavi džip. Ameriški oficir se povzpne v »jourhaus« in z mikrofonom v roki lovi krike veselja. Pri ostalih oknih se pojavijo jetniki in začno metati v taborišče telefone, Hitlerjeve slike, kape in vse, kar se da odtrgati. Nato se pri oknu pojavita dva ameriška vojaka. Eden razprostre roke in prosi za tišino. Nato spregovori v nemščini razoglavi množici: »Za vas je vojna končana. Molimo za mir in za srečo vrnitev na naše in vaše domove!« Na vzhvisenih mestih se pojavijo zastave: španska, francoska, jugoslovanska, češka, poljska... Tudi po blokkih zaplapolajo. V taborišče pridejo trije vojaki. Jetniki jih na ramah odnesejo v taboriščno pisarno. Hrup in navdušenje je trajalo vso noč. Bili smo svobodni.

Konec

Več kot šport

AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR

Ivan Podreka

Februarja smo pokopali beneškega borca Ivana Podreko-Giovanina iz Kobari-
da, rezervnega oficirja JLA in večkratnega odlikovanca. Ob razpadu Italije leta 1943 se je pridružil NOV. Kot član prvega odbora OF, ki je bil ustanovljen na beneških tleh septembra 1943, si je vneto prizadeval za pridobivanje domačinov v slovenske partizanske vrste. V letu 1944, ko je njegovo delo na terenu postajalo preveč nevarno, se je pridružil Beneškemu bataljonu. Bil je intendant bataljona. Pozneje je bil imenovan za načelnika gospodarske komisije za Beneško Slovenijo. Konec vojne mu ni prinesel nič dobrega. Na Beneškem se je razplamtela huda politična gonja proti vsem tistim domačinom, ki so bolj ali manj sodelovali v NOV. Zaprli so ga, vendar so ga morali izpustiti zaradi pomanjkanja dokazov. Z družino vred je bil primoran zapustiti rodni kraj in se zateči v Kobarid. Na znanem procesu zoper Beneško četo v Firencah mu je fašistični javni tožilec odmeril 22 let zapor.

Franc Groboljšek-Nani

Na pokopališču v Sentlambertu nad Zagorjem smo se poslovili od Franca Groboljškega, rojenega leta 1908 v vasi Jarše, borca in rezervnega oficirja. Ko je okupator zasedel našo domovino, je bil ujet v Beogradu. Ze v ujetništvu je organiziral za boj proti okupatorju. Po vrnitvi iz ujetništva se je vključil v NOV. Bil je izkušen in hraber borec. Za zasluge je bil šestkrat odlikovan. Takoj po vrnitvi v domači kraj je začel delovati v raznih organizacijah, odborih in društvih. Se posebno skrb pa je posvečal organizaciji ZB NOV Senožeti.

Janez Jakopič

Rodil se je leta 1904 na Zgornjih Lazah nad Gorjani. Med vojno je bil zaprt v begunjskih zaporih. S partizani je bil povezan do septembra 1944, ko se jim je tudi sam priključil. Bil je v Bohinjsko-jesenskem odredu, v transportni četi. Pokopali smo ga na gorjanskem pokopališču.

Alojz Šabec

Marca lani je umrl Alojz Šabec. Rojen je bil leta 1904 v Zalogu pri Postojni. Njegovi starši so se pred fašističnim nasiljem pod italijansko okupacijo leta 1920 umaknili v Jugoslavijo ter se za stalno naselili v Zgornjih Slemenih pri Dramljah. Ob okupaciji je bil Alojz Šabec med prvimi izseljen s svojo družino. Pozneje se je vrnil v izropani dom. Bil je med prvimi aktivisti na dramskem terenu. Bil je tudi prvi sekretar OF za teren Marija-Dobje. Njegov dom, kjer so imeli borci glavno zavetišče, so imenovali »partizanska kasarna«.

Amalija Matevc-Lukšova

Na praznik republike je v Idrskem v 73. letu starosti nepričakovano umrla Amalija Matevc-Lukšova. Za NOB je začela delati leta 1943.

Franciška Pinozzi

Decembra smo na celjskem pokopališču pokopali partizansko vdovo Franciško Pinozzi. Pred 73 leti se je rodila v Zabukovici pri Zalcu. Ze od leta 1942 je sodelovala z NOV v okolici Zabukovice in Griž kot aktivistka. Svoboda je dočakala v Metliki, kjer je izvedela, da je mož padel proti koncu vojne. Za zasluge je bila odlikovana.

Jože Leban

Oktober smo se na pokopališču Idrija pri Bači poslovili od Jožeta Lešana, rojenega leta 1914. Bil je borec goriške fronte in nato odpeljan v Nemčijo na prisilno delo.

Mirko Klobučar

Na Blejski Dobravi smo januarja pokopali Mirka Klobučarja. Rojen je bil v Cadrju pri Tolminu leta 1922. Iz ujetništva je prišel v Alžir v NOV leta 1944. Dodeljen je bil artilerijski brigadi in sodeloval je v vseh operacijah 4. armade od Mostarja pa vse do Celovca. Za udeležbo v NOV je bil trikrat odlikovan.

Ivana Jan

Rpečnikova Johanka iz Spodnjih Gorij se je rodila leta 1893. Dobro je znala nemško, in je med okupacijo mnogo ljudi rešila iz begunjskih zaporov. Po vojni je največ delala v organizaciji Rdečega križa in ji je vedno uspevalo, da je pridobivala na svojem območju največ krvodajalcev. Pokopali smo jo na gorjanskem pokopališču v zadnjih dneh decembra.

Franc Adamič

Na pokopališču v Hrenovcih smo se poslovili od Franca Adamiča. Rodil se je leta 1919 v Mali Račni pri Grosupljem. Bil je v taborišču na Rabu. Po razpadu Italije se je vključil v nadaljnje delo za OF na območju Postojne. Aktivno je bil vključen v delo za NOV kakor tudi v izgradnji domovine vse do smrti.

Alojz Gregorčič

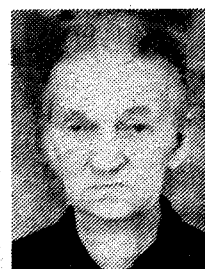
Na Vogrskem so se januarja poslovili od uglednega občana in borca Alojza Gregorčiča, rojenega leta 1902. Kot zavednega Slovenca so ga fašisti kljub starosti vtaknili v posebni bataljon. V domovino se je vrnil kot borec 4. prekomorske brigade. Za zasluge v NOB je bil odlikovan.

Feliks Cene

V Sempetru v Savinjski dolini smo se novembra poslovili od borca Feliksa. Rojen je bil leta 1911 v Podkrajju pri Zagorju ob Savi.

V nemškem ujetništvu je bil od aprila 1941 do novembra 1942. Avgusta 1944 se je priključil NOV. Kot borec Lackovega odreda je bil ranjen v roke in noge. V povojnem obdobju je bil delaven in aktiven član naše družbe, dokler ga niso vojne rane in bolezen priklenile na invalidski voziček.

Marija Mršnik

V 94. letu starosti je umrla v Vipavi, kjer je živel pri hčerki, udeleženka NOB od leta 1941, Marija Mršnik-Ludvetova. Decembra smo jo pokopali na pokopališču na Premu pri Ilirski Bistrici. Leta 1941 je začela sodelovati s prvimi partizani in je k sodelovanju pritegnila vso družino. Zato so jih tudi preganjali. Sin je bil interniran v Italijo, eden je padel kot prekomorec v Črni gori in tudi ostali otroci so bili aktivni udeleženci NOB.

Angela Smrke

Maja lani smo pokopali Angelo Smrke, rojeno leta 1911. Med okupacijo je aktivno delala za OF in pomagala partizanom na območju Mežaklje.

Janez Jerant

Na kresniškem pokopališču smo ga pokopali oktobra. Rojen je bil leta 1907 v Gabrju. Živel je v Zg. Jevnici na kmetiji. Od leta 1942 je sodeloval v NOB. Januarja 1943 je pred Nemci zbežal z družino v gozd. Bil je borec Dolenjskega odreda. Nemci so ga ujeli, odpeljali v Begunje, od tam pa v internacijo. Po vojni se je vrnil na kmetijo.

Matija Žibret

Decembra smo ga pokopali na zagorskem pokopališču. Rodil se je leta 1910 v Nemčiji, odkoder se je kasneje s starši vrnil v domovino. V NOV se je aktivno vključil julija 1944 v KZO in pozneje v enote 14. divizije. Za zasluge med NOB je bil trikrat odlikovan. Po osvoboditvi je sodeloval na številnih udarniških akcijah, kjer je bil potreben.

Milka Kavčič

Rodila se je v Gašperjevi družini na Šrapetnem pri Tolminu. V začetku leta 1942 se je z bratom med prvimi povezala s Francem Savlijem, organizatorjem OF na Tolminskem. Njihova hiša je postala javka za prve borce, ki so pri njih dobivali zvezo s partizansko četo. Fašisti so jim izropali dom morala je v ilegalo in je delala za NOB do konca vojne. Po vojni je postala članica ZK in v tem duhu vzgajala svoje otroke. Ostala je na kmetiji in skrbela za družino.

Jernej Kurnik

Oktober je umrl Mežnarjev oče pri Jakobu v Koprivni. Rodil se je leta 1894. Na Mežnarjevi domačiji je kmetoval vse življenje. S partizani se je seznanil jeseni 1942 in od takrat ni bilo dneva, da ne bi nasitil nekaj lačnih ust. Posebno leta 1944 so se pri Mežnarju kar vrstile večje enote. Pokopali smo ga na pokopališču pri Jakobu v Koprivni.

Elizabeta Feliks

Nenadoma je umrla v 80. letu starosti partizanska mamica Elizabeta Feliks. Z možem sta vsa vojna leta pomagala partizanom. Mož je za posledicami vojne kmalu po osvoboditvi umrl.

Upokojitev borca NOV od leta 1944

T. O. M. Ste borec NOV od leta 1944 in ste v decembru 1944 pri starosti 53 let dopolnili 40 let pokojninske dobe. Kakšne ugodnosti imate ob upokojitvi?

Odgovor: Borci NOV od leta 1944 so poleg dvojnega štetja časa udeležbe v NOV upravičeni do povečanja odmerjene pokojnine, če je ta na podlagi dopolnjene pokojninske dobe nižja od 85 odstotkov pokojninske osnove, in sicer za 30 odstotkov, s tem da sme tako povečana pokojnina znašati največ 85 odstotkov pokojninske osnove. Ker pa znaša vaša starostna pokojnina glede na to, da pravite, da imate že 40 let pokojninske dobe, 85 odstotkov osnove, pri vas navedena olajšava ne pride v poštev.

Invalidski dodatek

Š. M. L. Ste upokojenec in vojaški vojni invalid 6. skupine. Radi bi vedeli, ali in ob kakšnih pogojih ste upravičeni do invalidskega dodatka.

Odgovor: Ne glede na starost in zmožnost za delo imajo pravico do invalidskega dodatka le invalidi od 1. do 5. skupine. Drugi invalidi pa le, če so stari več kot 60 let (moški) oziroma več kot 50 let (ženske) ali so popolnoma pridobitno nezmožni. Izpolnjevati pa morajo še tele pogoje: da niso v delovnem razmerju in da ne opravljajo samostojne poklicne oziroma gospodarske dejavnosti ter da nimajo sami in njihovi družinski člani takih rednih dohodkov, ki bi na upravičenca presegali 70 odstotkov mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov, ki ga določi Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji za tekoče leto. Ta mejni znesek je od 1. 1. 1981 določen na 4.311 din.

Vabilo

Aktiviste Južnoprimorskega okrožja, borce prve Brkinske čete in borce Istrskega odreda ter vse občane vabimo na komemoracijo za padlimi borci Brkinske čete, ki bo 15. marca ob 11. uri na Kozjanah.

Občinski odgr ZZZB NOV Sežana
Domicilni odbori Južnoprimorskega okrožja Brkinske čete in Istrskega odreda

Borcem 31. divizije

Borce 31. divizije (Gradnikove, Prešernove in Vojkove brigade ter Jurišnega bataljona in drugih divizijskih enot) vabimo na

ZBOR IN TOVARIŠKO SREČANJE

borcev divizije, ki bo 14. marca 1981 ob 15. uri v domu JLA v Ljubljani. Vabljeni so tudi svojci borcev.

Odbor borcev 31. divizije

LJUBLJANA

Sprejem ob 8. marcu

Občinska konferenca ZRVS je povabila v ponedeljek, 9. marca, v družbeni center Bežigrad vse rezervne vojaške starešine – žene iz občine ob prazniku dneva žena. Gostje je pozdravil predsednik občinske konference ZRVS generalmajor Jože Šeme. Ob prijetnem razpoloženju na tem srečanju, ki postaja že tradicionalno, so žene RVS izvolile svojo predstavnicu Majdo Ilaš, ki bo v občinski delegaciji sodelovala na letošnjem 11. srečanju ZRVS Jugoslavije na Hrvatskem, medtem ko je njihova predstavnica v predsedstvu OK ZRVS Ivica Kogoj – Marjanca govorila o nalogah žena v ZRVS in vtisih iz lanskega srečanja ZRVS Jugoslavije.

Občinski odbor ZZB NOV in občinska konferenca SZDL pa sta istega dne priredila sprejem ob dnevu žena in 40-letnici ustanovitve OF in vstaje jugoslovanskih narodov za prvoborke. Med njimi je bila tudi članica sveta federacije Lidija Šentjurc. Pozdravil jih je predsednik občinske konference SZDL Joško Pinar. **DUŠAN REBOLJ**

SLOVENJ GRADEC

Smučarski memorial v spomin na Franca Rozmana – Staneta

Smučarski klub Slovenj Gradec je organiziral v sodelovanju smučarskih klubov iz SR Hrvatske, Bosne in Slovenije množično smučarsko prireditev Memorial Franca Rozmana – Staneta. To je pri nas štiriindvajseti po vrsti, v republiškem merilu pa osmi. Prvikrat so se namreč smučarji v ta spomin na našem Partizanskem domu zbrali leta 1954.

Ob tej prireditvi bi ne bilo treba ponovno poudarjati, da poteka prireditev v spomin na legendarnega komandanta slovenskih partizanskih enot. Nanj nas veže ne samo ugotovitev, da je s svojimi izrednimi organizacijskimi sposobnostmi in bogatimi izkušnjami iz španske državljanske vojne ustvaril izredno vojaško formacijo, 2. grupo odredov, v kateri je vladala visoka morala. S posebnim občutjem se namreč spominjamo in to je vredno posebnega poudarka, da je komandant Stane nekajkrat hodil po teh naših krajih in na teh poteh obiskoval najbolj borbene enote 2. grupe odredov, to je prvi Pohorski bataljon, in pri tem na teh poteh obiskoval naše kmetije, kjer so bile prve partizanske javke, to je pri Lakovniku v Smiklavžu, Turčniku in Kranju v Golababuki in Lazarju, s partizanskim imenom pri Srčku, ki ga je komandant Stane sam dal domačemu sinu na Brdih.

Seveda pa ne gre ob tem prezreti velikega političnega pomena in vojaškega uspeha, ki ga je 2. grupa odredov dosegla na svojem pohodu na Stajersko in Koroško prek Gorenjske. Ta pohod lahko poistovetimo s pohodom 14. divizije na Stajersko in Koroško januarja in februarja 1944. Druga grupa odredov se je podala na svoj legendarni pohod 20. junija 1942. Tedaj se je s ploščajem okrog Stične na Dolenjskem odpravilo na pohod 551 borcev. Na pohodu jih je vodila trojka tedaj najznamenitejših vojaških voditeljev, kajti Stanetu sta ob strani stala namestnik Peter Stante – Skala in politični komisar Dušan Kveder – Tomaž. Pot, ki jo je 2. grupa odredov prehodila, je bila prav tako kot pot Štirinajste polna nepopisnega trpljenja in je terjala mnogo žrtv.

Prav za to prireditev je treba poudariti zlasti okolnost, da je na pohodu, kot sem že prej omenil, vladala visoka morala, ki je borce vodila h končnemu cilju, hkrati pa so na tem pohodu partizanski borci kovali med seboj nepozabno tovarštvo. Naša želja ob tej množični prireditvi je bila prav v tem, da so si tudi udeleženci tega tekmovanja privzeli prav ti dve lastnosti.

V priznanje za dosežene uspehe na tekmovanju je bil podeljen prehodni pokal, ki ga je že leta 1957 za ta namen poklonilo občinsko združenje ZB NOV Slovenj Gradec, in pa dve plaketi z likom Franca Rozmana-Staneta. Pokal in plaketi je najboljšim tekmovalcem podelil predstavnik občinskega odbora ZB NOV Slovenj Gradec. Prehodni pokal in plaketo je prejel Matjaž Ribnikar, član smučarskega kluba Iskra Trzica. Drugo plaketo pa Bojana Dornik, članica smučarskega kluba Branik Maribor.

Prireditve je dobro uspela, za kar gre zahvala tovarštvu iz smučarskega kluba Slovenj Gradec. **STANKO HOVNİK**

SLOVENJ GRADEC

Invalidi v športu

Pred kratkim je športno društvo Invalid Slovenj Gradec imelo občni zbor, na katerem je predsednik Stane Butolen orisal delo za preteklo 4-letno obdobje.

V športno društvo je vključenih 75 invalidov. Aktivno pa se ukvarja s športno rekreacijo prek 60 invalidov športnikov. Gostijo pa naslednje panoge športne rekreativne dejavnosti: keglanje, streljanje, namizni tenis, smučanje, šah in lahkotatletiko-invalidski lahkotatletski mnogoboj. Ugotovili so, da so se udeležili vseh tekmovanj, ki so bila organizirana v republiškem merilu, prav tako pa so se udeleževali obveznih tekmovanj na območju koroške tekmovalne skupnosti. Na teh tekmovanjih so dosegali zavidljive športne tekmovalne uspehe.

Športno društvo Invalid Slovenj Gradec se v občini Slovenj Gradec uvršča med najaktivnejše športne organizacije. Letos poteče 30 let, odkar so se v Slovenj Gradcu začeli organizirano ukvarjati z invalidskim športom. V začetku so to aktivnost izvajali le invalidi – vojaški vojni invalidi, nato pa so postopoma začeli vključevati tudi vse ostale invalide oziroma invalide dela ter civilne invalide.

Svojo dolgoletno uspešno delovanje športnega društva Slovenj Gradec bodo tudi dostojno proslavili predvsem na ta način, da bodo organizirali v invalidskem športnem tednu vrsto raznih športnih tekmovanj, na katere bodo vabili invalidska športna društva, s katerimi so tesno sodelovali, prav tako pa bodo vključevali v ta tekmovanja tudi ostale športnike Slovenj Gradca.

ADOLF ANKON

ŠKOCJAN

Spominsko obeležje Francetu Majcnu

Družbenopolitične organizacije KS Škocjan na Dolenjskem se pripravljajo na slovesno proslavljanje 40. letnice vstaje slovenskega naroda. Posebno slovesno bo 4. julija na dan borca. Tega dne bodo odkrili spominsko obeležje revolucionarju Francu Majcnu, na nekdanji njihovi domačiji v Zagraški gori nad Škocjanom.

Rojen je bil v Trbovljah leta 1895. Večji del svojega otroštva in osnovno šolo pa je obiskoval v Škocjanu. Skopa domača zemlja ni dajala dovolj kruha za številno družino. Po končani osnovni šoli je del družine z mamo Terezijo odšel od doma, s trebuhom za kruhom, nazaj v Trbovlje. Tu se je že leta 1924 začela Francetova skoraj dvajsetletna bogata in organizirana revolucionarna pot, vse do smrti 26. januarja 1943 pri Trzici.

Trbovlje so se mu oddolžile s spominskim obeležjem na pokopališču v Trbovljah, s poimenovanjem ene od ulic in trajnim zapisom v muzeju revolucije v Trbovljah.

Kljub zajetni dokumentaciji o Francu Majcnu in njegovem dolgoletnem revolucionarnem boju v Trbovljah in na Dolenjskem so prav gotovo še neizrečeni spomini kakor tudi drugi dokumenti o njem. Zato prosimo vsakogar, ki se ga kot revolucionarja spominja, ima ali ve za kakršnekoli zapise o njem, da to posreduje Zdrženju borcev Škocjan, 68275 Škocjan.

ZB NOV ŠKOCJAN

SLOVENSKA BISTRICA

Monografija o 2. Pohorskem bataljonu

V tej znani občini pod partizanskim Pohorjem že dalj časa zbirajo potrebno gradivo o razvoju in delovanju drugega Pohorskega bataljona, ki je bil tu formiran potem, ko je pri Treh žeblih padel legendarni prvi Pohorski bataljon. Tedaj je, kot vemo, padlo 69 borcev in bork.

Velja pa poudariti, da hkrati zbirajo gradivo tudi v drugih občinah, ki mejijo na Pohorje, kajti pohorski partizani so delovali na celotnem območju Pohorja, vse od Maribora do Slovenj Gradca, Radelj pa tudi drugod. Ker pa je za izdajo takšne sicer dokaj obširne monografije potreben tudi denar, so se v občini Slovenska Bistrica že dogovorili za prispevek.

Pri tem je seveda zaželeno, da bi vsi, ki so bili borci v bataljonu in pozneje v odredu, napisali svoje spomine ter jih oddali svoji organizaciji, ki jih bo seveda posredovala uredniškemu odboru. To pa velja tudi za vse sodelavce, aktiviste, ki so v zaledju prispevali svoj delež, ki pa je bil neredko še kako odločilen za uspehe in razvoj NOB.

FRANJO HOVNİK

LJUBLJANA

Zmaga »domačinov«

Ob letošnjem Trnovskem maratonu, po katerem se je prejšnji mesec pognalo le nekaj manj kot 4.000 tekmovalcev in tekmovalk, so borci Devetega korpusa napovedali smučarski dvoboj borcev ostalih enot. Borci Devetega korpusa je vodil naš nekdanji smučarski reprezentant z Jesenic Jože Knific, ekipo »ostalih« borcev pa podpredsednik smučarske zveze Slovenije Jože Svigelj.

Za ekipo Devetega korpusa so na 15 kilometrov dolgi smučini, odtod so tudi rezultati in skupni seštevki, nastopili: Jože Knific, Franc Vojvoda, Janko Vojvoda, Jože Semrov, Vincenc Rupnik, Peter Podgornik, Bine Vengust in Franc Murovec.

Za ekipo »ostalih« borcev pa so nastopili: Jože Svigelj, Lojze Vodopivec, Franci Globočnik, Miloš Bašin, Dušan Korenčan, Zdravko Šporn, Karol Jelenc, Lovro Korošec in Franc Mugerle.

Pri skupnem seštevku smo upoštevali čase najboljših šestih tekmovalcev iz vsake skupine. S komaj šestminutno prednostjo so na »svojem terenu« zmagali nekdanji borci Devetega korpusa, pri čemer velja še posebej poudariti, da je borcev Devetega korpusa v največji meri pripomogel k zmagi odlični tekač Franc Vojvoda iz Bohinja, ki je med vsemi borci, s časom 57 minut in 23 sekund, dosegel daleč najboljši rezultat v borčevski »kategoriji«, prav tako pa se lahko pohvali z odlično uvrstitvijo, saj je med 965 tekači, ki so startali na 15 kilometrov dolgi tekaški smučini, zasedel odlično 56. mesto.

Gotovo bi bil boj še bolj oster, če bi startal tudi Gregor Klančnik in če se Oton Medveš in Stane Konstantin ter Ivan Štular-Ciro ne bi odločili za najbolj naporno in najdaljšo tekaško smučino, ki je na Trnovski planoti letos merila kar 42 kilometrov, in če Miloš Rutar ne bi namesto palic v rokah držal mikrofona in namesto jezika mlet z nogami kilometre do cilja, če ne bi Janez Pavlič – Alojz Ravnik-Veko že tri dni prej pripravljala proge. No, teh ijev in čejev je še veliko. Prihodnje leto se ponovno vidimo v Crnem vrhu, v smučinah osmega Trnovskega maratona. Izziv na dvoboj pa še vedno velja!

Tone Urbas

Ceprav je bila smučina letošnjega Trnovskega maratona dokaj težka, ni toliko utrudila borcev, da ne bi po končanem teku še zapeli. Pesmi Nabrusimo kose, Hej brigade in Pozimi pa rožice ne cveto so odmevale po črnovski planoti.

Foto: S. Krševan

POSTOJNA

Srečanje bork in mladine

Strupena kraška burja in redki sončni žarki so obogatili ta dan. Dan, ki nam je vtil novih moči, vzpodbude, da nadaljujemo po začrtani poti, po poti naših revolucionarjev, našega Tita. Spomini na tiste težke, a revolucionarne dni, dogodke, ki so v naši zgodovini zapisani s krvjo, so zopet našli pot v eter, obogatili so mlade ljudi.

Dne 26. februarja je bilo namreč v Postojni srečanje žen bork in mladine, ki ga je organizirala komisija za ohranjanje revolucionarnih tradicij pri občinski konferenci ZSMS Postojna. Srečanje, katerega namen je vzpodbuditi tesnejše vezi med borci in mladimi, pomagati borcev pri vsakdanjih opravilih in nenazadnje zvedeti marsikaj zanimivega iz NOB.

Po kratkem kulturnem programu se je med borci in mladino razvil živahen pogovor, mnogo je namreč dobrih spominov, drobenih dogodkov iz NOB, ki tvorijo mozaik trpljenja naših ljudi, njihovega boja za svobodo. Mladi pa, kakor vedno radovedni, željni obogatitvi svoje znanje – poznavanje naše preteklosti, so poslušali in si zapisali.

Zadovoljstvo bork (ki so obujale spomine, se zopet srečale) in mladih je ustvarjalo pristrčno, enkratno razpoloženje, ki ga je okrepila pesem. Pesem, ki je zadonela iz grl iz vseh mladih in bork, pesem, s katero smo se spomnili našega Tita, nas je še tesneje povezala.

Takih srečanj si še želimo in obljubljamo, da bomo z njimi nadaljevali tem bolj, ko vidimo, da so tega vesele tudi borke.

IRENA GRIL

RAKEK

Spominski tek

Pod pokroviteljstvom krajevne organizacije ZB iz Rakeka, v organizaciji domačega športnega društva, ki so mu priskočili na pomoč tudi časomerilci iz Nove vasi, se je več kot sto smučarjev tekačev iz vseh sedmih krajevnih skupnosti cerkniške občine pomerilo na 2,4 in 8 kilometrov dolgi tekaški smučini, v spomin na 13. marec 1942, ko je odšlo z Rakeka k partizanom kar 33 domačih fantov in mož.

Na tekmovalnem prostoru so se poleg številnih mladih tekačev zbrali tudi predstavniki borcevske organizacije in krajevne skupnosti. V kratkem pozdravnem nagovoru je tajnik krajevne organizacije ZB Franc Ponikvar še posebej poudaril pomen odhoda 33 fantov in mož z Rakeka k partizanom natanko pred 39 leti in pa veliko udeležbo tekačev iz celotne cerkniške občine, ki so se v tako velikem številu že prvič zbrali na tekmovalju, ki bo poslej vsako leto.

Rezultati: Cicibanke: Katarina Kraševac (Stari trg), Anja Frelj (Rakek), Marjeta Čuk (Grahovo) itd. Cicibani: Janez Ožbolt (Stari trg), Tomaž Antončič (Rakek), Primož Strle (Stari trg) itd. Mlajše pionirke: Zvezdana Jemc in Romana Jemc (obe iz Grahovega). Mlajši pionirji: Darko Ožbolt, Armando Avsec, Vido Kočevar (vsi iz Starega trga) itd. Starejše pionirke: Kristina Kovac in Jana Šega (obe iz Grahovega), Mateja Bele (Prestranek) itd. Starejši pionirji: Miran Zakrajšek (Stari trg), Tone Zgonc in Marko Kovac (oba iz Grahovega) itd. Mlajši mladinci: Tomaž Strle (Stari trg), Boštjan Bele (Rakek), Vlado Pakiz (Grahovo) itd. Starejši mladinci: Roland Turšič (Stari trg), Milan Gornik (Grahovo), Jože Kumer (Stari trg) itd. Članice A: Marinka Komidar (Stari trg), Marija Štrifol (Rakek), Milena Maljevac (Cerknica) itd. Članice B: Anica Makar (Stari trg), Člani A: Franc Ivančič, Dare Vengust (oba iz Rakeka), Jure Gornik (Grahovo) itd. Člani B: Alojz Strle, Franc Zabukovec, Franc Strle (vsi iz Starega trga) itd. Člani C: Jože Strle, Stanko Tavželj (oba iz Starega trga), Tone Urbas (Rakek) itd.

Tekmovanje je veljalo tudi za prvenstvo krajevne skupnosti Rakek, kjer bodo najboljšim tekačem rakovške krajevne skupnosti podelili ob praznovanju krajevnega praznika – 13. marca – posebna priznanja.

T. U.

SLOVENJ GRADEC

Letna konferenca društva invalidov

Ob polni zasedbi velike dvorane veleblagovnice NAMA v Slovenj Gradcu je bila letna konferenca društva invalidov, katere se je udeležil tudi predsednik republiške zveze društev invalidov Slovenije Konrad Pavli. Govoril je zelo obširno o doseganem delu in nakazal smernice za prihodnje obdobje.

Po tem, ko je predsednik društva Andrej Lovše pozdravil vse navzoče, zlasti pa predstavnike, republiškega predsednika društev invalidov, predstavnike koroške regije in družbenopolitičnih organizacij občine, je sledil zelo pester kulturni program, katerega izvajalci so bili invalidi, člani društva. Zatem je Mara Mithans, tajnica društva, podala bogato poročilo za leto 1980. Med drugim je dejala.

Večja angažiranost društva invalidov in nenehna zahteva le-teh lahko veliko pripomore k bolj humanemu urejanju našega okolja. K odpravi arhitektonskih ovir, ki so za invalide in starejše osebe še vedno najbolj boleča točka. Šele takrat, ko bodo urbanisti in arhitekti ter vsi, ki kakor koli sodelujejo pri oblikovanju našega okolja, upoštevali potrebe prizadetih oseb, bomo lahko govorili o popolni integraciji invalidov v družbo, ne glede na njihovo prizadetost oziroma njihovo stopnjo telesne oviranosti. Še posebej se bomo morali angažirati na področju varstva delovnih invalidov, za zaščito njihovih pravic do preusposabljanja in odpravljanja pomanjkljivosti na delovnih mestih, kjer je varno in zdravo delo ogroženo. Delovne organizacije že dokaj uspešno rešujejo ter premeščajo delavce, katerih delovna sposobnost je zmanjšana, na njim primerna ustrežnejša delovna mesta. Vendar bi morala biti prisotnost društva večja. Spoprijeti bi se morali z vsakim primerom posebej, ko bi se invalidnemu delavcu godila krivica. Invalidi se v društvo radi vključujejo, dobro se zavedajo, da lahko le organizirani utrjujejo svoje mesto in družbeno vlogo ter se borijo za svoje pravice na področju invalidskega varstva.

Po številu bogata udeležba na vsaki prireditvi, ki so jih prirejali v lanskem letu, je dokaz, da je našim invalidom tudi družabno življenje še kako potrebno.

ADOLF ANKON

Na prvi seji vrhovnega plenuma Osvobodilne fronte – OF – enajsti plenem po vrsti – na osvobojenem ozemlju dne 14. septembra 1843 je bil na predlog izvršnega odbora Osvobodilne fronte (IOOF) sprejet sklep o ustanovitvi upravne komisije in potrjen predlog za imenovanje načelnikov odsekov. Naloga upravne komisije je bila, da vodi upravo na osvobojenem ozemlju. Za postavitve upravne komisije lahko rečemo, da je bil začetek načrtne graditve narodne oblasti, saj je potrdil njeno ustanovitev in imenovanje najvišji politični in v tistem času tudi upravni forum, to je plenem OF. Na naslednji – dvanajsti – seji plenuma OF dne 16. septembra 1943 je bilo ugotovljeno, da plenem »izpolnjuje temeljno, iz narodnih in zgodovinskih pravic izhajajočo zahtevo slovenskega naroda«, in da zato proglašajo priključitev Slovenskega primorja svobodni in združeni Sloveniji v svobodni in demokratični Jugoslaviji. Plenem je poveril javno upravo na tem delu Slovenije narodnoosvobodilnemu odboru za slovensko Primorje.

Dne 21. septembra je bila 13. seja vrhovnega plenuma, na kateri so sprejeli sklep za zbor odposlancev, ki naj sledi ugodnemu poteku priprav v vseh okrožjih.

Dne 28. septembra so na seji IOOF razpravljali o »principialnem gospodarskem načrtu«, ki ga je pripravila gospodarska konferenca dne 26. septembra. IOOF je sklenil, naj zbor odposlancev izda splošni mobilizacijski nalog za vso živo in materialno silo našega naroda brez vsakih omejitev in s pooblastitvijo IOOF, da sme po lastni presoji to mobilizacijo izvajati. Takrat so tudi sklenili, da razpišejo notranje posojilo v lirski valuti za 50 milijonov lir (na podlagi avnojskega posojila za vso Jugoslavijo v višini 500 milijonov din) in da bodo še naprej izdajali dotedanje bone kot zakonito plačilno sredstvo.

Na Zboru odposlancev slovenskega naroda od 1. do 3. oktobra 1943 – zasedal je samo zvečer in ponoči – je bilo 572 delegatov, več delegacij in gostov. Na zboru je bil izvoljen 10-članski IOOF in 120 članov vrhovnega plenuma ter 40 delegatov za AVNOJ.

Po ugotovitvi, da izvršuje plenem OF kot Slovenski narodni osvobodilni odbor zakonodajno in izvršno oblast s pravico postavljati vse potrebne organe ljudske oblasti slovenskega naroda in da je to v okviru splošnih sklepov AVNOJ, je zbor sklenil, da je plenem OF dejansko Slovenski narodno osvobodilni odbor, IOOF pa njegovo predsedstvo. OF se je tako »po nujnosti dogajanja ter v korist slovenskega naroda razvila hkrati v slovensko narodno oblast.«

»Terenski odbori in drugi odbori OF oziroma NOO, ki bodo izvoljeni po principu ljudske demokracije in vključeni v OF« bodo postali temeljni organi ljudske oblasti. Zbor je potrdil tudi vse dotedanje delo IOF in sprejel še druge sklepe.

Dne 17. januarja 1944 je izdal IOOF okrožnico, v kateri zadolžuje vse OF in gospodarske komisije, da morajo poslovati po navodilih odseka za finance bivše upravne komisije. V okrožnici je bil naveden finančni položaj v okrožjih in našete naloge za organizacijo in delo gospodarskih komisij.

Po drugem zasedanju AVNOJ v Jajcu 29. novembra 1943 je bilo v duhu avnojskih sklepov potrebno graditi tudi slovensko državnost v okviru federativne demokratične Ju-

GRADITEV SLOVENSKE DRŽAVNOSTI IN POMEN DRŽAVNEGA ZAVODA SLOVENIJE PRI PREDSEDSTVU SLOVENSKEGA NARODNOOSVOBODILNEGA SVETA V ČASU NARODNOOSVOBODILNEGA BOJA

(KRATEK PREGLED)

(Prispevek k zgodovini Denarnega zavoda Slovenije in odsekov pri predsedstvu SNOS, ki so imeli dne 12. marca 1981 37-letnico od njihove ustanovitve, s poudarkom na delu študijske komisije za pripravo organizacije prevzema oblasti po osvoboditvi.)

goslavije, zato je sklicalo predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora prvo zasedanje Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS) v Črnomlju, ki je bilo 19. in 20. februarja 1944. Zasedanje je bilo zvečer in ponoči.

Na tem zasedanju je bil sprejet sklep o preimenovanju SNOS »zaradi oblikovanja narodne oblasti« v Slovenski narodno osvobodilni svet (SNOS).

SNOS je sprejel deklaracijo o potrditvi dela slovenske delegacije na drugem zasedanju AVNOJ in tudi izjavo o pravicah in dolžnosti slovenskega ljudstva. Ta izjava je prvi ustavni dokument nove slovenske državnosti v okviru federativne demokratične Jugoslavije. Deklaracija SNOS o vzpostavitvi nacionalnega komiteja osvoboditve Slovenije (NKOS, to je slov. vlada) ugotavlja, da nudi jo sklepi AVNOJ in federativna demokratična Jugoslavija vso pravico in možnost imeti svojo lastno nacionalno vladno ter da bo NKOS Slovenije postavljen

takoj, ko bodo dani in potrebni pogoji. Za to prehodno in pripravljalno razdobje nalaga SNOS svojemu predsedstvu, da takoj organizira in vodi delo svojih upravnih odsekov, ki bodo spremenjeni v poverjenstva, brž ko bo vzpostavljen NKOS. SNOS je ustanovil zakonodajni odbor SNOSA, katerega naloga je bila iniciativno sodelovati pri izgradnji pravnega reda in skrbeti za njegovo skladnost z osnovnimi demokratičnimi načeli ureditve Slovenije in Jugoslavije ter varovati zakonitost in temeljne pravice državljanov.

SNOS je sprejel odlok o razpisu volitev v NOO – v krajevne, okrajne in okrožne (skupščine in izvršne odbore so imeli okrajni in okrožni odbori). NOO so bile samoupravne enote, grajene po načelih narodne oblasti o istočasnosti zakonodajne ali naredbodajne in izvršne oblasti.

SNOS je na tem zasedanju ustanovil versko komisijo, ki je

bila vezana direktno nanj, in pooblastil svoje predsedstvo za izdajanje plačilnega bona kot zakonitega plačilnega sredstva (sto milijonov lir) in sprejel tudi sklep o narodnem davku. Nadalje je sprejel še odloke o obvezni obdelavi zemlje, o zaščiti plemenske živine in o zaščiti semen in o zaščiti gozdov ter druge sklepe.

SNOS je sprejel na tem zasedanju tudi odlok o ustanovitvi komisije za upravo razlašene imovine.

Predsedstvo SNOS je imelo po svojem razvoju 14 odsekov, ki so bili razdeljeni še na oddelke, in komisijo za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev, komisijo za upravo narodne imovine, glavnega javnega tožilca, študijsko komisijo, Znanstveni inštitut in Denarni zavod Slovenije.

Po navodilih odseka za finance, ki je imel še štiri oddelke in je skrbel za finance, se je razvijal tudi Denarni zavod Slovenije pri predsedstvu SNOS.

Zanimivo je, da so imeli vsi odseki, komisije ter druge ustanove predsedstva proračune, ki so jih morali pošiljati v potrditev predsedstvu SNOS. Vsa izplačila za upravne institucije je opravljal Denarni zavod po nalogu odseka za finance.

Naloga finančnega odseka je bila organizacija in vodstvo celokupne računsko in blagajniške službe, kontrola nad vsem finančno administrativnim in blagajniškim poslovanjem in inštruiranje, nadalje organizacija pobiranja narodnega davka in trošarin ter priprava predlogov za definitivno ureditev davčnega sistema, nadalje organizacija vpisovanja posojila narodne osvoboditve, evidenca tega in evidenca obvez, izvirajočih iz posojil iz NOB itd. Ta odsek je vodil Viktor Repič, ki je načeloval takemu odseku že pri upravni komisiji.

Predsednik Denarnega zavoda Slovenije (DEZAS) Lavo Dolinšek je v svojem refe-

ratu napisal, da je naloga zavoda skrb za osredotočenje in poenostavljenje denarnega prometa na celotnem narodnostnem ozemlju Slovenije ter vodstvo in kontrola dnevnega prometa.

Denarni zavod je imel emisijski oddelek, ki je skrbel za izdajo plačilnih bonov in priznanic kot zakonitega plačilnega sredstva; kreditni oddelek, ki je skrbel za pospeševanje združništva in privatne iniciative s finansiranjem gospodarstva sploh, trgovine, obrti, industrije in kmetijstva s podeljevanjem kreditov; nadalje je bil v sestavu zavoda še valutni oddelek z nalogo opravljanja priložnostnih valutnih poslov in zbiranja gradiva, potrebne ga za ugotovitev finančnega stanja na narodnem ozemlju Slovenije, s posebnim ozirom na naloge ob osvoboditvi, ter oddelek za knjigovodstvo, ki je vodil knjigovodstvo zavoda in kontrolo knjigovodstev denarnih zavodov; nadalje še oddelek za korespondenco, ki je opravljal vse dopisovanje in administracijo.

Predsednik zakonodajnega odbora SNOS dr. Lado Vavpetič je postal član IOOF in kasneje sekretar študijske komisije. Člane komisije je 21. novembra 1944 imenoval SNOS, člani so bili: Boris Kidrič, dr. Aleš Bebler, dr. Franc Zwitter, dr. Jože Pokorn, dr. Vito Kraigher, dr. Lavo Čermelj, dr. Josip Ferfolja in inž. Jože Levstik. Sekretar dr. Lado Vavpetič je dobil nalogo pripraviti predloge organizacije oblasti in organizacijo za prevzem oblasti po osvoboditvi. V ta namen so strokovnjaki v odsekih predsedstva, v komisijah in drugi strokovnjaki v vojski pripravili referate za posamezna področja. Da bi dobila študijska komisija splošno strokovno oceno referatov in predloge za dopolnitev prevzema oblasti po osvoboditvi, je njen sekretar dr. Lado Vavpetič organiziral diskusijske sestanke strokovnjakov v Črnomlju. Za te sestanke so uporabili prostore Denarnega zavoda v poslopju bivše hranilnice in posojilnice v Črnomlju.

Diskusijski sestanki so bili od 1. do 23. decembra (razen 16. in 17. decembra) 1944. leta in so obsegali nad 20 referatov in koreferatov in dali številne dopolnitve. Teme teh sestankov so bili problemi javne uprave v naši bodoči ljudski demokraciji, valutni problemi, problemi načrtnega gospodarstva, problemi našega denarništva, problemi zavarovanja (od socialnega do zavarovanja proti elementarnim nezgodam), problemi zunanje in notranje trgovine, problemi združništva, finančni problemi in problemi finančne uprave.

Strokovna, poglobljena diskusija na sestankih, ki se jih je udeležilo 30 do 32 ljudi, je dala osnovo za dopolnitev referatov, ki so dali predloge predsedstvu SNOS in drugim političnim forumom za odločitev in usmeritev nadaljnjega dela.

Sestanke je vodil dr. Lado Vavpetič. Večine sestankov so se udeležili tudi vodilni delavci DEZAS. Tako je bil DEZAS na tekočem z razvojem dogodkov in s pripravami, ker je bil vsebinsko in delovno povezan z rastjo, razvojem in uspehi naše ljudske oblasti in je bil njen sestavni del.

DEZAS je s svojim vsebinskim in kvalitativnim razvojem in azirirtiljivo svoje dejavnosti nad celotnim narodnim ozemljem postal prva samostojna emisijska banka v Sloveniji in obenem tudi prva in edina emisijska banka v takratni okupirani Evropi.

Dušan Omahen

Na fotografiji so udeleženci enega izmed desetih diskusijskih sestankov, ki jih je pripravila študijska komisija pri predsedstvu SNOS in jih je vodil član IO OF in sekretar komisije dr. Lado Vavpetič. Udeležence predstavljamo po označenih številkah in po funkciji, ki so jo imeli takrat.

1. VIKTOR REPIČ, načelnik odseka za finance pri predsedstvu SNOS; 2. inž. FRANJO SEVNIK, gozdni inženir, vodja oddelka za gospodarstvo v odseku za gospodarstvo; 3. SREČKO VEHOVEC, član odseka za finance; 4. dr. STANE PAVLIČ, načelnik odseka za prehrano; 5. inž. IVO KLEMENČIČ, gozdni inženir, član odseka za gospodarstvo; 6. dr. LAVO ČERMEJ, član Znanstvenega inštituta; 7. FRANCE BREGAR, vodja oddelka za računovodstvo v odseku za finance; 8. SILVO KRIŽMANIČ, Denarni zavod Slovenije (DEZAS); 9. JOŽE JANKOVIČ, vodja oddelka za kontrolo v odseku za finance; 10. dr. STANKO KOVAČIČ, predsednik komisije za upravo narodne imovine (KUNI); 11. dr. LADO VAVPETIČ, član IOOF, načelnik odseka za izgradnjo oblasti in sekretar študijske komisije predsedstva SNOS; 12. FRANJO NOVAK, vodja oddelka za trgovino v odseku za gospodarstvo; 13. dr. JOŽE POKORN, član študijske komisije predsedstva SNOS; 14. LOJZE KRAMAR, pravnik, pravni svetovalec in vodja oddelka za kredite v Denarnem zavodu Slovenije; 15. ILIJA KAUFMAN, član odseka za finance; 16. dr. MILAN LEMEŽ, sodelavec študijske komisije; 17. STANE KOVAČ, vodja oddelka v odseku za izgradnjo narodne oblasti; 18. NEUGOTOVLJENA TOVARIŠICA; 19. inž. LOJZE DULAR, rudarski inženir, načelnik statističnega urada; 20. inž. JOŽE LEVSTIK, načelnik odseka za gospodarstvo; 21. LEOPOLD GOSAK, član kmetijskega oddelka v odseku za gospodarstvo; 22. ANTON KRAJŠEK, pravnik, član odseka za notranje zadeve; 23. IVAN KRONOVŠEK, inštruktor v oddelku za kmetijstvo v odseku za gospodarstvo; 24. dr. JOSIP FERFOLJA-OČKA, bivši predsednik OF v Trstu, član študijske komisije; 25. dr. MIHA KAMBIČ, predsednik Denarnega zavoda Slovenije; 26. GINO MAROVIČ, kapetan dolge plošbe iz Trsta, član Znanstvenega inštituta.

FOTO: prof. FRANJO VESELKO
KRAJ: Črnomelj
ČAS: med 12. in 23. decembrom 1944

FILM št. 2106,
FOTOTEKA Muzeja revolucije Slovenije.
OPOMBA: FOTOGRAFIJA JE OBJAVLJENA PRVIČ Z IMENI IDENTIFICIRANIH OSEB.

Franc Črnogelj Zorko

Kje so meje...

5

Nemec je streljal name z avtomatskim samokresom z razdalje 3-4 metrov. Zadel me je med nogami in mi prebil moda. Zelo huda bolečina me je priklenila na zemljo. Ogenj je prenehal. Mario je negiben ležal na hrbtu z obrazom navzgor. Njegova kri mi je močila desno roko. Med travnimi bilkami sem videl sence, ki so se zmedeno premikale in slišal sem glasove sovražnika. Prisilil sem se, da ne bi dihal. Širok vetrni jopič je dobro zakrival majhne gibe med dihanjem. Slišal sem, da je nekdo streljal s pištolo na padle: ... ena, dva, tri, štiri, pet, šest ... sedaj sem jaz na vrsti ... v glavo ... moralo bi biti kot velika eksplozija v možganih ... močna slepeča luč ... pred temo in ničem.

Zaman se pričakoval smrt. Potem je ubijalec preklinjal izpraznjeno orožje in poklical nekoga, da bi vestno delo dokončal. Senca cevi je šla preko mene. Slišal sem strel zelo blizu mojih ušes in v hrbtu sem začutil močan udarec. Strel je bil tudi za Maria. Čeprav sem pričakoval še druge strele, sem si ukazal biti miren. Čutila so zaznavala še dobro.

«Alle zusammen», «Zbor!» Slišal sem topotanje vojakov, ki so se zbirali. Upanje se je spet pojavilo. Kri iz ran je vedno manj otekala. Polasčati se me je začela neke vrste brezbržnost, in za one, ki so odhajali sem ležal kot mrtev med mrtvimi.

Gost in mrzel dež mi je umil obraz in me okrepil. V tišini sem slišal šelest vetra in pesem potokov. Začel sem dihati s polnimi pljuči. Osnovna misel je bila še vedno vezana na to, da bi preživel in zelo počasi in previdno sem začel gibati z glavo, premikati ude in delati obračun škode.

Mnogo je bilo telesnih ran, a kosti, z izjemo zdelanih reber, sem čutil v še kar dobrem stanju. Poleg ran so bile povsod še črne podplutbe, ki mi jih je povzročilo kamenje v staji. Megla se je popolnoma razkadila in v dolini so bile lepo vidne poti in zaselki. Počasi sem se začel plaziti proti truplom mojih tovarišev. Zavedal sem se, da nihče od njih ne more biti živ, in vendar sem upal. Moral sem videti, da bi se popolnoma prepričal.

Dež je opral bolj vidne znake nasilja. Videl sem njihove blede, umirjene, veličastne obraze in pod raztrganimi oblekami strašne in globoke črne jame.

Nisem čutil velike moči. Počasi, počasi, oziraje se okrog, sem se ponovno začel plaziti proti robu planote. Obrnil sem se, da bi pregledal stezo. Še enkrat sem se poslovil od mrtvih tovarišev in se potem po mokri travi spustil v goščavo grabna.

Sem sem proti Zamlinu, ki leži med vasema Ravnicami in Solbico. Hiše sem videl na dnu doline onstran potoka Rezija. Izogibal sem se čistini, da me ne bi od kod opazili, čeprav je bilo med grmovjem in v podrasti mnogo trnja in blata. Ko sem prišel dovolj nizko, sem se moral postaviti na noge in šele takrat so se začele prve muke. Večkrat sem se moral ustaviti, da bi si pobral drobce, ki so prihajali iz ran. Uspelo mi je dobiti samo manjše. Ker sem čutil strašno zbadanje, sem si snel najprej levi čevljev in pobral kroglo, ki je molela iz rane na nogi, potem sem si snel še desni čevljev, a nisem mogel izdreti velikega bombnega drobca. Spet obuti čevlje je bilo obupno. Med nogami sem čutil, kot bi imel velik kokosov oreh, črn in krvav. Krvavel nisem več, a prejšnja izguba krvi me je izčrpala.

Čutil sem potrebo po negi, hrani, toplini in ljubezni, in zato sem šel proti hišam v Zamlinu, kjer sem po kadečih se dimnikih slutil življenje. Arturo me je bil opozoril, da je med Rezijami tudi kak sodelavec Nemcev, in da je zato potrebno biti zelo previden. Raje bi bil šel proti Osojanu, a je bilo predalet, in glede na moje moči ni bilo izbire. Zaradi oslabelosti sem napredoval počasi v zelo velikih mukah. Ko sem prišel do strmega brega potoka Rezija, sem čutil, kako me zapuščajo še zadnje moči, in sem se skril v grm. Gledal sem in poslušal vodo. Rezija je bila zares lepa v tistem že čistem jutru 17. aprila 1944. Za trenutek se mi je zadelo, da sem turist, samotni popotnik v tolikšni lepoti. Postajal sem omotičen, zato sem se prisilil in nadaljeval pot. Primajal sem se do mostička iz dveh tramov prek potoka in jahaje sem se lotil prehoda. Takoj sem bil prepričan, da po tistih tramih ne bom prišel čez, vendar sem se vlekli po njih, dokler nisem zgubil ravnotežja in padel v ledeno mrzlo planinsko reko Rezijo. Kobacaje sem se zvlekel ven in samo pogled na kadeče se bližnje hiše Zamlina me je spravil naprej. Zaradi naporov in posebnih gibov, da bi prišel iz vode, so se rane spet odprle in po beli peščeni poti sem puščal vidno rdečo sled. Moral bi biti bolj pazljiv, a nisem več utegnil, potrebno je bilo pohiteti, ker so po poti prihajali otroci.

Izbral sem si najvišjo hišo v vasi, a ženska, ki mi je odprla, prestrašena do smrti, me je prosila, naj odidem, češ da zame ne more napraviti ničesar. Napotila me je v hiše, ki so bile spodaj. S težavo sem slekel vetrovko in prosil žensko, naj jo malo zašije, pozneje bi prišel spet po njo. Napravil se grobo napako, ker me je ves dan zebljo in sem pogrešal mojo raztrgano cunj. Šel sem med hišami in odprl neka vrata, ne da bi vstopil. Znotraj sem zaslišal žensko kričanje in otroški jok in potem so bila vrata z močnim zamahom zapahnjena ter okenske zaveske povlečene. Odprl sem še druga vrata, a močna moška roka me je zavrnila, ne grobo, toda odločno. Na tretjih vratih so bile šipe in v njih sem videl svojo sliko do polovice postave. Ni čudno, sem si rekel, da poleg Nemcev strahiš ljudi še ti. V tistih letih sem bil res lep fant: visok, suh, rjave polti, s svetlo in nekoliko valovito frizuro ter z modrimi in smejočimi se očmi. Sicer pa, kdo ni lep v mladih letih, a takrat sem bil prav grozen. Lasje dolgi in polni strnjene krvi, blata, na čelu velika zevajoča in umazana rana, usta zatečena in skrivljena, obraz poln udarcev in črn; samo oči so bile še žive in smehljajoče se. Da bi bila slika še bolj popolna, ker sem si slekel vetrovko, so bile skozi raztrgano srajco še preveč vidne črne jame ran na laktu in na prsih. Postal sem že nestrpen in jezen na ljudi. Ali res ni nikogar, ki bi mi malo pomagal. In vendar, ko smo hodili mimo z Arturo, so bili povsem drugačni, prijazni, gostoljubni. ... moram neke sesti, se odpočiti, če padem tu, se ne bom dvignil več.

Odprl sem vrata s šipami in vstopil v kuhinjo, ki je bila hkrati delavnica. Ženska, že starejša, ni dala glasu od sebe, ampak je skočila in potisnila mizo med naju. S krčevito kretnjo sem šel do praznega toka za pištolo, ženska pa je zbežala. Začelo se mi je temniti pred očmi, spustil sem se na klop in naslonil glavo na mizarsko mizo. Lastnik te hiše je bil Modotto Ippolito, oče dveh ali treh partizanov.

Po vojni, ko sem v aprilu prihajal v Rezijo, da bi položil kak cvet na grob mojih tovarišev, nisem opustil priložnosti, da bi ga obiskal in dobrohotno sem mu dejal, da sem prišel, da bi mu zažgal hišo za tisto uslugo, ki mi jo je bil napravil. Nato je on zelo resno, jasno in natančno ponavljal znano pripoved o tistih davnih dogodkih in je navedel vzroke svojega takratnega ravnanja. Potem sem postavil na mizo najboljšo vino.

Mnogi iz sosednjih vasi so slišali in nekateri so celo vsaj deloma sledili poteku dogodkov na Slani. Orožniki so tudi hodili po dolini. Ko so šli skozi Zamlin, jih je nekdo obvestil o moji navzočnosti v hiši. Nihče od civilnega prebivalstva ni napravil najmanjšega poskusa, da bi me zaščitil, in še manj, da bi mi pomagal.

Kuhinja je bila topla. V omotici sem zaznal odpiranje vrat in nekaj težkih korakov. Nekdo se je približal in nato spet odšel. Slaboten glas me je zbudil, počasi sem odprl oči. Z odprtih vrat mi je orožniški podčastnik z naperjeno brzostrelko zaklical: »Roke gor!« Na oknih so bili drugi orožniki z naperjenimi puškami. Popolnoma sem se zdramil in zavest je postala čista in naporna. »Pasji sin – si me okrog prinesel«, sem si govoril in mislil na hišnega gospodarja, »ali je bilo res potrebno poklicati orožnike? No ja, ti so vsaj Italijani, bomo videli, kaj se bo zgodilo!«

»Roke gor, bandit«, je ponovno ukazal orožnik. Brez volje sem rekel: »Ne morem.« »Si oborožen?« »Ne«. Počasi se je približal. Preiskal me je in se pri tem dodobra umazal s krvjo. »Si izu Arturove bande, si sam?« »Kot vidiš«. Orožniki so hitro vstopili, najbrž začudeni, da so s tako lahkoto prijeli nevarnega bandita – partizana. Šele, ko so zagledali moje stanje, se je njihovo zmagovalstvo razblinilo. V njih sta bila očitna redovednost in želja, da bi govorili z menoj, da bi jim pojasnil neke stvari, ki so se jih tikale in ki so si jih sicer dobro predstavljali. »Lahko hodiš?« »Morda deset metrov.«

Se nadaljuje

Zavestno odločanje za poklic miličnika

Prva naloga je pomoč občanom

Največkrat si ljudje pod pojmom miličnik predstavljajo nekoga, ki samo preži na to, kdaj bo lahko koga kaznoval. Res, tudi kaznovanje nepravilnosti sodi v miličnikovo področje, vendar to ni njegova prvenstvena naloga. Miličnik je namreč najpej poklican za to, da pomaga občanom, da ščiti njihovo mirno življenje. Zato si tudi na šolah za miličnike prizadevajo, da bi vzgojili take miličnike, ki jih ljudje želijo srečati na cesti.

V okviru srednjih šol IZobraževalnega centra za notranje zadeve sodijo kadetska šola za miličnike v Tacnu, šola za miličnike v Kotnikovi ulici v Ljubljani in šola za poklicne gasilce. Obstaja pa še višja šola za notranje zadeve ter šola za usposabljanje službenih psov milice. Letno gre skozi te šole približno 1300 učencev in študentov. Vpisni pogoji so povsod zahtevni, saj je želja, da se kandidati za poklic odločajo zavestno.

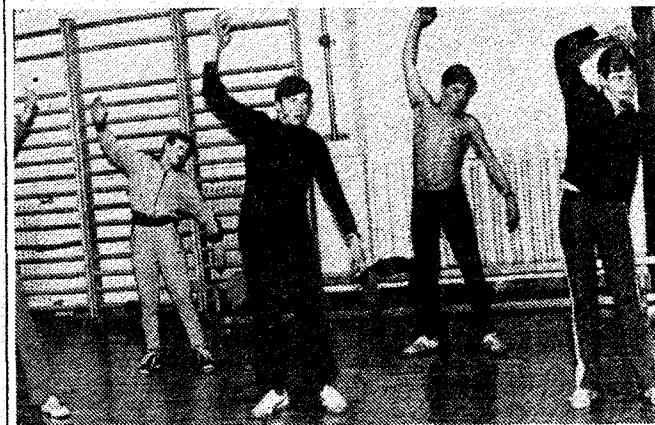
Prva generacija je vstopila v kadetsko šolo za miličnike v Tacnu septembra 1967. Šola je že od vsega začetka usmerjena, zato nima težav pri vključevanju v koncept usmerjenega izobraževanja, ki ga bo letošnje jesen v celoti osvojila. Splošni, strokovni in vojaški predmeti v predmetniku so ločeni le na papirju, sicer pa težijo za čim tesnejšim povezovanjem vsebin in njihovim logičnim dopolnjevanjem. Teorija in praksa stopata v korak, saj ena brez druge ne moreta uresničevati družbenega vzgojnega smotra šole, to je oblikovanje svobodne, ustvarjalne in vsestranske razvite osebnosti za delo, samoupravljanje in osebno življenje. Dijaška samouprava, od razrednih do šolske skupnosti, mladinske organizacije, raznih društev in družbenopolitičnih dejavnosti na visokem nivoju vzpodbujajo in usmerjajo družbenopolitično aktivnost učencev. Vsebinska vzgojnoizobraževalnega programa vzgaja učence za humane in enakopravne odnose med ljudmi in jih oblikuje v duhu revolucionarnih izkušenj in tradicij NOB. S takimi kvaliteta bomo kadeti sposobni ocenjevati družbeno nevarna in škodljiva dejanja, z delovnim načinom vzgoje pa si pridobijo sposobnosti varovanja temeljnih vrednot družbenopolitičnega sistema in ustavnih pravic.

Današnji čas zahteva vsestransko razvito osebnost. Za tak razvoj imajo v kadetski šoli še večje možnosti kot v drugih srednjih šolah. Internat tvori s šolo zaključeno celoto. To pa olajšuje celovito interesnih dejavnosti, v katerih gojenci izven šolskega časa zadovoljujejo svoje interese in iščejo priložnosti za svojo ustvarjalnost in rekreacijo. Razvijajo borilne veščine, spretnosti vožnje, planinarstvo, jamarstvo, taborništvo, radiotelegrafijo, številni so vključeni v različne športne sekcije, v kulturno prosvetne sekcije itd. Vse to mogoče izzveni, kot da so kadeti v Tacnu neke izločene, ker kot celota zadostujejo sebi, pa temu ni tako. Imajo delegate v družbenopolitičnih organizacijah KS, vključujejo se v razne delovne akcije, sodelujejo z osnovnimi

šolami v občini Šiška, prijatelji so z učenkami srednje šole za medicinske sestre v Ljubljani, z učenci vojaške gimnazije Franc Rozman, pa tudi sicer jih vsako leto obiščejo in si ogledajo šolo učenci 7. in 8. razredov osnovnih šol v Sloveniji.

Razporejanje na delovna mesta, izobraževanje in napredovanje v milici poteka po načelu »sposobnemu pristo pot«. Lahko postanejo prometni miličniki, mejni miličniki, vodniki službenih psov itd., za kar se usposablja na raznih dopolnilnih tečajih. Lahko pa se tudi dalje

dnost šole je, da se ne začne samo tradicionalno 1. septembra, ampak tudi 1. februarja. Letno konča šolanje 160 do 180 miličnikov-pripravnikov. Veliko pozornost namenja izvenšolskim dejavnostim: idejnopoličnemu usposabljanju, kulturni dejavnosti, imajo dramsko sekcijo, svoje šolsko glasilo, ukvarjajo se športom, z radio-telegrafijo, velik poudarek je na mobilizacijski pripravljenosti. V svoj način vzgoje in izobraževanja vključujejo tako imenovano »vikend prakso« na ljubljanskih postajah milice, vklju-

izobražujejo na višji šoli za notranje zadeve, in sicer iz dela ali ob delu. Seveda morajo prej imeti dokončano srednjo šolo in tri leta delovnih izkušenj v organih za notranje zadeve. Diplomant višje šole lahko kandidira za študij na drugi stopnji.

Šola za miličnike, ki ima svoj sedež v Kotnikovi ulici v Ljubljani in dva dislocirana oddelka v Mariboru in Kopru, sprejema kandidate, ki so že odslužili vojaški rok, medtem ko kadeti v Tacnu služijo vojaški rok v času svojega šolanja. Seveda ta vpisni pogoj ne veka za ženske, ki jih šola za miličnike tudi sprejema. Redno šolanje je sestavljeno iz dvomesečnega uvajalnega tečaja, praktičnega dela na postaji ali oddelku milice in enoletne šole za miličnike. Pre-

čujejo se v razne varnostne akcije v okviru republiškega sekretariata za notranje zadeve, v juliju pa imajo enomesečno prakso na maticnih postajah milice. Najboljši in kadrovske izbrani miličniki lahko nadaljujejo šolanje na višji upravni šoli – oddelku za notranje zadeve ali na drugih ustreznih višjih in visokih šolah, pač glede na kadrovske potrebe RSNZ.

Poklic miličnika je specifičen in zahteva določene značilne lastnosti: hrabrost, odločnost, doslednost, pravičnost, resnicoljubnost, nepodkupljivost, natančnost, hitrost v sprejemanju odločitev in podobno. Vedno se mora zavedati, da je v središču njegove dejavnosti človek!

Živa Drole

Srednješolsko glasilo

JANJA NUSDORFER, 8. b
OŠ Drago Bajc, Vipava

Kaj lahko k temu še rečemo? Čestitamo k uspehu! Tudi številka, ki je danes pred nami, dokazuje, da priznanje OK ZSMS ni bilo kar tako, muha enodnevnica. Člani uredniškega odbora, ostanite na svoji poti, vaše kritično oko naj bo vedno budno, spremljajte dogajanja med mladimi, dobro in slabo. Če imamo odprte oči, če se ne slepimo, bomo sposobni odstranjevati ovire na poti in rasti k

Živa

KARMEN VAHTER
POLONA OPREŠNIK
SILVA KRNČAN
8.a, OŠ Zreče

Zdi se mi prav, da tudi učenci kakor delavci v tovarnah samoupravljamo.

IRENA ŠTANDO HAR
OŠ 11. SNOUB Bršljin
Novo mesto

Ž. D.

**novim obzorjem, ki pome-
nijo izgrajevanje nas sa-
mih. Sicer pa, ne želim vam
pridigati, saj se izkazujete
kot dovolj zrele in odgovor-
ne. Naj bode besede samo
vzbudba!**

Mladim bralcem pa priporočamo, da poiščejo Plus-minus, se seznanijo tudi s tehnično opremljenostjo glasila in morda se utrne še kakšna iskrica odmeva. Prepričan sem, da tudi drugi srednješolci izdajate šolska glasila. Želim, da bi katero od njih našlo pot tudi na naše uredništvo. Ni prav, da se z osnovno šolo zaključí stik z vami, dragi naši mladi! Kot srednješolci drugače razmišljate, imate drugačen pogled na svet. Zakaj se ne bi na naši mladinski strani pojavljali tudi vaši sestavki? Vi ste mladinci. Za vami so pionirji, ki čakajo na vaš zgled. Vaše stopinje so jim mnogokrat bližje kot vsa vzgojna prizadevanja starejših. Čakam na vaš odziv!

Živa

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJAN

»Dobil boš topove,« je dejal Stane

Predaval je v preprostem, jedrnatem jeziku!

Z lažnim pacifizmom namerno škodujejo

Na naši šoli je predmet obramba in zaščita dolga leta poučeval polkovnik Franc Bombač-Zorko. Ta izkušeni revolucionar, katerega skromno življenje se je vleklo od Notranjske po vsej Jugoslaviji, je dal temu predmetu svojevrsten prizvok. Poleg obveznega programa, ki ga je podajal z vojaško natančnostjo, nam je večkrat pripovedoval tudi podrobnosti iz narodnoosvobodilnega boja, kajti vanj se je vključil kot prvoborec in nadaljeval kot eden pomembnejših osebnosti narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji. Predaval nam je v preprostem, a jedrnatem jeziku.

Vedno je našel pravi trenutek za šolo. Mislim, da bi morala šola bolj sodelovati s takšnimi osebnostmi, kot je bil profesor Bombač. Poleg obsežnega strokovnega znanja je poznal še mnogo zanimivosti iz narodnoosvobodilnega boja, o katerem mladi še vse premalo vemo.

Ponosen sem na znanje, ki mi ga je dal tovariš Zorko.

Frenk Prelec, III. razred
Mladi bori, glasilo dijakov
Gozdarskega šolskega centra
Postojna

Misli, ki jih je zapisal o svojem učitelju mladi Frenk, nikakor ne segajo do neba. Na moč preproste so, vendar zelo stvarno in brez nabreklih ocenjujejo polkovnika Zorka: otroci so neusmiljeni kritiki, ki bi ti raztrgali drob, če bi se jim zdelo potrebno.

Bombač, ki se je že zelo zgodaj spoprijel z neusmiljenim vrtincem brezdušnega časa, nenaklonjenega ubogim param, proletarcem in obubožanim kmetom, s poukom obrambe in zaščite vsakomur ni imel težav. Vse, kar je bilo treba povedati ukažljivim glavicam, je nekako v življenju prenašal na hrbtni sam, teorija se mu je vseskozi zlivala s prakso, nikoli ni izplaval iz toka revolucionarnega dogajanja.

Nekako od petega razreda naprej je plaval družno z valovjem brezpravne množice. Da bi preskrbel neobgljeno jato bratov in sestra, je bil nemalo krat prisiljen celo prosjačiti. Ta popotovanja z iztegnjeno roko so bila začetek revolucionarne prakse, ki se seveda tudi z vstopom v artilerijsko podoficirsko šolo v letu 1936 v Čupriji ni končala. Tja je prišel utrjen. Utrjenost je bila pridobljena v kamnolomih in na cestah, kjer je strgal blato. Nič izjemnega ni bilo to življenje. Tovrstno šolanje je tiste čase preživljala kopica poznejših revolucionarjev, borcev za pravico in enakopravnost. Tudi se Bombačeva Notranjska v ničemer ni razlikovala od drugih slovenskih pokrajin. Življenje je bilo težko kot svinec.

»Dan, dva nazaj sem se pogovarjal z nekom. Tožil mi je o tegobah stabilizacije, navrgel nekaj kritičnih, tudi prav je imel tu pa tam. Vendarle sem se v trenutku spomnil na utrjuječe in poniževalno življenje tistih dni, ko pravzaprav človek mojega kova ni bil kaj dosti vreden. Izkušnja mi je velela, da razlagam, blažim preostro kritičnost,« prepričano razlaga Zorko v svojem domovanju na sončni rebri nad Postojno, v hišici, na las podobni mnogim v ulici Dolomitskega odreda.

Naprežanje je rodilo vojaka

Devetnajstoosemintrideseto leto. Zorko konča šolo, odide v Boko Kotorsko k obalni artileriji, postane vojak z dušo in telesom, v drugem letu službovanja dobi odlikovanje, kaj kmalu postane prvak 6. armade v smučarskih tekih. Spozna Mirka Bračiča, družijo se z obema Švigljema, Jožetom in Milanom, Dušanom Zorcem, Tončkom Krajncem in drugimi... Na nekem smučarskem tekmovanju v zimski

Jahorina je bila za Zorko velika tekaška preizkušnja

ki je prinesla tudi vojno, spozna poznejšega namestnika komandanta glavnega štaba slovenske vojske, Jako Avšiča.

Družijo se torej z ljudmi, ki so obsojali nasilje v starojugoslovanski vojski, nepravilnost in karizem za vsako ceno. Boj se nadaljuje. Nemci napadajo Boko Kotorsko, Zorko jo brani, spozna nemoč in intrigantstvo in naposled odide domov na Rakek.

Malo besed je bilo potrebno mlademu Frenku, ko je opisoval svojega učitelja v šolskem glasilu. Z vojaško natančnostjo niza Zorko datume, dogodke, privlačno pripoveduje, kar nekam proforsorsko zagnano...

»Nismo izgubljali časa. Zorc me je uvedel v stvar, pridobivali smo somišljenike, trinajstega marca dvainštiridesetega leta sem odvedel skupino fantov med partizane, med njimi tudi poznejšega narodnega heroja Ivana Turšiča-Iztoka... Iztočku sem bil prvi vojaški učitelj in posledje se je izkazalo, da bom znanje, ki sem ga pridobil v starojugoslovanskih vojaških šolah, s pridom izrabil. Bil sem v različnih enotah, v Rakovski četi, Kočevskem bataljonu, v Šercerjevi brigadi, prvi bateriji Prve slovenske divizije, poznejši Štirinajsti...

Težko mi je bilo, da smo nemočni, da nimamo težkega orožja. Razburjal sem se. Besede so prišle na uho tudi Francu Rozmanu-Stanetu. Ko dobimo prve topove, Zorko, je dejal ob neki priložnosti, jim boš ti poveljeval. Besedo je držal. Dobili smo topove. Pripravljali sem ljudi, poučeval, prenašal znanje in se znašel v napadu na Žužemberk. Tam sem bil ranjen in sem se potem zdravil na Rogu in kot prebolevnik odšel v prvo komandirsko šolo, ki je bila v neki vasi nad Črmošnjicami. Kot inštruktor seveda. Kaj malo naključnosti je bilo v tem partizanskem življenju, moje znanje se je nenehno povezovalo s prakso.

Dan, ki se ga človek spominja. Pri Novem mestu je Zorko dobil listič, ki ga je poslal Kveder. Takoj se javi Stanetu, je stalo črno na belem. Zorko je odšel. Stane je bil kratek: Imenovan si za

komandanta artilerije Štirinajste divizije, štab je v Velikih Laščah, povej Bračiču, da Turjak mora pasti...

Zorka so določili za komandanta artilerije Osemnajste divizije, zaupali so mu podoficirsko šolo v Skradu, kjer je vlivl učnost v glavo tudi svojemu bratu Milku, nekaj časa je bil komandant Devete brigade. Ko so v jeseni štiriinštiridesetega formirali podoficirsko šolo Glavnega štaba NOV in PO Slovenije, je kot namestnik komandanta te šole prebil tam ves čas do osvoboditve.

Zorko ostane zvest vojski

»Če bi me danes vprašali, kaj bi bil rad, ne bi imel težav: ali vojak ali kmet. Samo to dvoje. Upokojitev sem dočakal v armadi.«

Človek mora znati prijeti za vsako delo, razberem iz Zorkovih besed. Skozi okno ogledujeva železno ograjo. Zorko jo je sam zvaril. Tudi nekaj pozabljanja je vmes. Ni še tako dolgo, ko se je usoda znova spravila nad polkovnika Zorka. Kot strela z jasnega. Ko se vročina zaje da v železo, misli na sina, ki ga ni več...

Besede toplote in ljubezni vrejo v sončno dopoldne, le nekaj kilometrov stran sneži, v sobi, ki ji je sam dajal podobo z rokami, večnimi zidarskega dela, vrvi in se burka zgodovina skozi množico slik, natančno razporejenih po obdobjih, vse je vojaško skladno.

Veliko je delal z mladimi, pravi, in se odtrga iz otopenosti. Razmišlja: zakaj neki se Slovenci stežka odločijo za vojaški poklic? Je res tako?

»Zdi se, da jih motijo natančno določene obveznosti, da imajo raje neobvezujočo lagodnost, da jih vse bolj peha od vojaških poklicev neprestana bitka za dobrino. Veliko storimo, da bi ta poklic približali mladim, no, ti-

sti pač, ki so zadolženi za to. Vsa stvar pa se zatakne pri osnovnih in srednjih šolah. Predaval sem, poznam to. Čestokrat, ne vselej, deluje okolica na mlade odbijajoče. Srečeval sem te odpore. Mlade, ki bi bili pripravljeni vstopiti v vojaško službo, so mi naravnost jemali iz rok. Nekje so mi celo prepovedali prinesiti na šolo propagandni material. Nisem smel stopiti z njim v razred. In potem: mnogi se na vse kriplje prizadevajo, da bi odvratanje od vpisovanja v vojaške šole upravičili z nekakšnim lažnim pacifizmom... govore, da je to poklic brez prihodnosti, da ni potreben...«

Kljub vsemu Zorko misli, da so mladi vendarle naklonjeni vojaškemu poklicu. Zavrača – odločno in prepričano – besedovanje o Slovencih kot nevojaškemu narodu. Bajka, pravi. Kaj smo, smo v zgodovini dovolj prepričljivo dokazali. Res pa je, da zavest celote le ni uravnan v to smer, razlog je seveda tudi lahko najti.

»Včasih smo delali napake. Oficirji z zelo visokimi čini so imeli skromne pokojnine, denimo. Morali so poprijeti za delo, da so se prekopal skozi življenje. To je ljudi odvrčalo. Vpliv je imel svojo moč. Tudi pouk obrambe mnogi jemljejo z levo roko, neodgovorno. Kaj redko se zgodi, da bi učenec dobil negativno oceno. Enakopravnost predmetov je torej vendarle vprašljiva, pa ne bi smelo biti tako.«

Zorko je eden tistih starih partizanov, ki živijo iz preteklosti za sedanost in ki vselej znajo razmejiti bistvo od nepotrebne navlake. Človek, ki zna opazovati, vojak, ki ne zapuša položaja. Z Zorkom vred je naša vojska dobila tri polkovnike, tri brate, ki so se zapisali vojaškemu poklicu. Vsak poklic, ki mu služiš vdano in s srcem, z zavestjo, da si potreben, je lep in koristen, vpleta Zorko, ki mu je Ravensbrück požrl mater in sestro. **Milenko Strašek**

Zorko nekje nad Kolpo 1942

NAŠ TOVARIŠ
TV 15

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenskim Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji – uredniki:

ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino

MILENKO STRAŠEK – reportaža

BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIĆ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
MILAN SENIČAR

Uprava in naročninski oddelki:
Miklošičeva 28/I p. p. 598,
61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 300 din, za inostranstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana
50101-603-45772

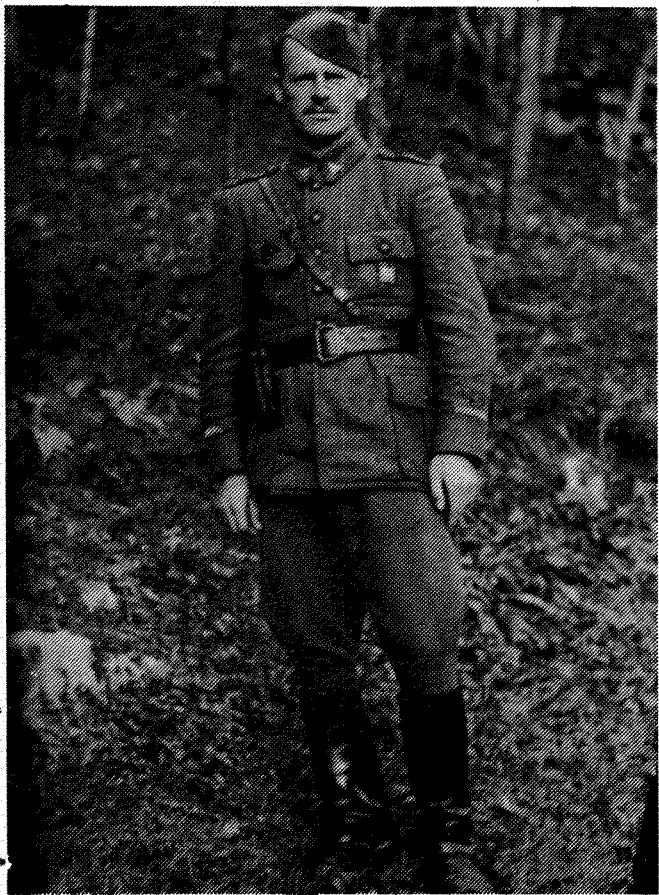
TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Franc Bombač-Zorko v Semiču v jeseni 1944